

Книга дзеркал  
Юджин Овідіу Кіровіц

Літературний агент Пітер Кац отримує уривок з таємничих мемуарів. Студент Принстону згадує, як зненацька став головним обвинуваченим у вбивстві популярного в кампусі професора психології. Історія уривається на найцікавішому місці. Майже тридцять років забрали за собою і слід тих подій. Пітерові знадобиться допомога журналіста Джона Келлера й колишнього детектива Роя Фрімана, щоб дошукатися правди. Що, як рукопис – лише криве віддзеркалення минулого?...

Юджин Овідіу Кіровіц

Книга дзеркал

Мій дружині, Мікаелі, яка ніколи не забуває, ким ми є і звідки походимо

Здебільшого люди бувають не собою, а кимось іншим.

Оскар Вайльд

Частина перша

Пітер Кац

Спогади як кулі. Деякі просвистять повз вас і тільки злякають. Інші пошматують вас і залишать стікати кров'ю.

Річард Кадрі. Вбити мерця

Я отримав рукопис у січні, коли всі працівники агентства все ще намагалися оговтатися після похмілля, що тривало від різдвяних свят.

Повідомлення спритно оминуло мою папку «Небажана пошта» й опинилося у вхідних листах, де чекало своєї черги з кількома десятками інших. Я глянув на лист, і він заінтригував мене, тому я роздрукував його разом зі вкладеними сторінками частини рукопису і поклав їх у шухляду столу. Заклопотаний закриттям угоди, я забув про листа аж до кінця місяця. Аж на вихідні, подовжені святкуванням Дня Мартіна Лютера Кінга,[1 - Державний вихідний у США. Відзначається щорічно в третій понеділок січня. (Тут і далі прим. пер.)] я знову натрапив на ті папери, що лежали разом з іншими рукописами, які я планував перечитати впродовж вихідних.

Лист із запитом було підписано «Річард Флінн», і там було написано приблизно таке:

Шановний Пітере!

Мене звати Річард Флінн, і двадцять сім років тому я вивчав англійську в Принстоні. Я мріяв стати письменником, опублікував кілька оповідань у журналах і навіть написав роман на триста сторінок, який закинув, після того як його відхилили кілька видавців, і який тепер і мені видається посереднім і нудним. Згодом я отримав роботу в невеликому рекламному агентстві в Нью-Джерсі й у цій сфері працюю понині. Спочатку я обманював себе, переконуючи, що рекламу можна прирівняти до літератури й одного прекрасного дня я знову стану письменником. Звісно, нічого подібного не сталося. Гадаю, для більшості людей дорослішання означає знайти в собі сили замкнути свої мрії в скриньку й кинути її в Іст-Ривер. Я не виняток із цього правила, як могло здатися.

Але кілька місяців тому я виявив щось важливе, що воскресило в пам'яті низку трагічних подій, які відбулися восени та взимку 1987 року, у мій останній рік навчання у Принстоні. Ви, напевно, знаєте, як це: думаєте, що щось забули – подію, людину, ситуацію, – а потім раптом розумієте, що спогад знемагає в якійсь потаємній кімнаті вашого мозку і що він завжди був там, так, наче це сталося тільки вчора. Це як відкрити стару комірчину, повну непотребу, і якщо пересунути лише одну коробку, на вас усе обрушиться.

То було неначе детонатор. Через годину після того, як я дізнався цю новину, я все ще думав про її значущість. Отож сів за стіл і, охоплений спогадами, почав писати. Коли спинився, було далеко за північ, і я написав понад п'ять тисяч слів. Я почувався, наче раптом знову зрозумів, хто я, після того, як абсолютно себе забув. Коли я пішов у ванну,

щоб почистити зуби, то здалося, ніби з дзеркала на мене дивилася інша людина.

Уперше за багато років я заснув без пігулок, а завтра, повідомивши агентство, що на наступні два тижні беру лікарняний, продовжив писати.

Подобиці тих місяців тисяча дев'ятсот вісімдесят сьомого повернулися в мій мозок із такою силою та ясністю, що вони швидко стали яскравішими та сильнішими, ніж усе інше в моєму теперішньому житті. Неначе я прокинувся від глибокого сну, під час якого мій розум мовчки готувався до тієї миті, коли можна почати описувати події, головними дійовими особами яких були Лора Бейнз, професор Джозеф Вайдер і я.

Звісно, з огляду на трагічний результат свого часу історія потрапила в газети, принаймні частково. Та й сам я довго потерпав від переслідування з боку детективів поліції і репортерів. То був один із факторів, які змусили мене покинути Принстон, продовжити навчання в магістратурі Корнелльського університету й жити впродовж двох довгих сірих років в Ітаці. Але ніхто ніколи не дізнався правду про всю цю історію, ту, яка назавжди змінила моє життя.

Як уже було сказано, я натрапив на правду три місяці тому і зрозумів, що повинен поділитися нею з іншими, хоча гнів і розчарування, які я відчував і досі відчуваю, нестерпні. Але іноді ненависть і біль можуть бути настільки ж сильним стимулом, як кохання. Результатом такого наміру є рукопис, який я недавно закінчив, праці, яка фізично та розумово виснажила мене. Додаю зразок відповідно до інструкцій, які знайшов на вашому сайті. Рукопис завершений і готовий до відправлення. Якщо захочете прочитати повністю, надішлю його вам негайно. Як робочу назву я вибрав «Книга дзеркал».

Мушу завершувати, адже мій ноутбук каже, що я вже перевищив обмеження для запиту на п'ятсот слів. Хай там як, а про мене багато й не скажеш. Я народився та виріс у Брукліні, ніколи не був одружений і не мав дітей, почасти, гадаю, тому що я насправді ніколи не забував Лору. У мене є брат, Едді, який живе у Філадельфії та з яким ми дуже рідко бачимося. Моя кар'єра в рекламі не багата ні на події, ні на видатні досягнення, ні на неприємні інциденти – разюче сіре життя, заховане серед тіней Вавилону.

Сьогодні я старший копірайтер у посередньому агентстві на Мангеттені, зовсім недалеко від Челсі, де я прожив понад два десятки років. Я не воджу «порше» і не бронюю п'ятизіркові готелі, але й не турбуюся про те, що принесе прийдешній день, принаймні, коли йдеться про гроші.

Спасибі за ваш час і, будь ласка, дайте мені знати, якщо захочете прочитати рукопис повністю. Моя адреса та номер телефону нижче.

Щиро ваш,  
Річард Флінн

Далі слідувала адреса біля Пенсильванського вокзалу. Я добре знав той район, тому що й сам жив там деякий час.

Запит був досить незвичайним.

Я прочитав сотні, якщо не тисячі запитів упродовж п'яти років роботи агентом на «Бронсон енд Меттерз». Агентство, де я починав працювати молодшим помічником, завжди мало відкриту політику щодо прийому рукописів. Здебільшого листи з пропозиціями були кострубаті, бездушні, їм бракувало того, що дозволяло припустити: до вас пише потенційний автор особисто, а не хтось із сотень агентів, чиї імена й адреси ви можете знайти на літературному ринку. Деякі з них були занадто довгі та сповнені недоречних подробиць. Але лист Річарда Флінна не підпадав під жодну з цих категорій. Він був короткий, добре написаний, і передусім від нього йшло людське тепло. Річард не вказав, що зв'язався лише зі мною, але я був майже впевнений, хоча й не міг пояснити чому, що це саме так. З якоїсь причини, яку він не вважав за потрібне відкрити у своєму короткому посланні, він вибрав мене.

Я сподівався, що рукопис сподобається мені так само, як і лист, і я зможу дати позитивну відповідь чоловіку, який його відправив, чоловіку, до якого я вже відчував якимось майже незбагненим чином потайну приязнь.

Я відклав інші рукописи, які планував переглянути, зробив собі каву, всівся на дивані у вітальні й почав читати той уривок.

Один

Для більшості американців тисяча дев'ятсот вісімдесят сьомий був роком, коли фондовий ринок захмарно виріс, тільки щоб різко рухнути, історія з «Іран-контрас»[2 - Інша назва «Ірангейт» – один із найбільших політичних скандалів у США.] продовжувала трясти крісло Рональда Рейгана в Білому домі, і «Зухвалі та красиві»[3 - Американський серіал, який транслюється з 1987 року і до сьогодні.] почали вдиратися в наші будинки. Для мене це був рік, коли я закохався і дізнався, що диявол існує.

Я вже понад три роки навчався у Принстоні й жив у старій потворній будівлі на Баярд-лейн, між художнім музеєм і бібліотекою духовної семінарії. На першому поверсі будинку були вітальня та відкрита кухня, а нагорі – дві двомісні спальні, кожна з прилеглою ванною кімнатою. Це було всього за десять хвилин пішки від «Мак-Кошгол», де я відвідував більшість курсів англійської.

Одного жовтневого полудня, коли я повернувся додому й увійшов у кухню, з подивом виявив там високу, струнку молоду жінку з довгим світлим волоссям із проділом посередині. Вона дружньо глянула на мене крізь свої окуляри в товстій оправі, у яких видавалася одночасно строгою та сексуальною. Жінка намагалася витиснути з тюбика гірчицю, не розуміючи, що спочатку треба відірвати пломбу з фольги. Я відкрутив кришку, зняв пломбу і повернув їй тюбик. Вона подякувала мені й почала наносити густу жовту пасту на велетенський хот-дог, який щойно розігріла.

– Гей, спасибі, – сказала вона з акцентом, який привезла з собою із Середнього Заходу та який, здавалося, не збиралася приховувати, просто щоб іти в ногу з модою. – Хочеш?

– Ні, дякую, я не голодний. До речі, мене звати Річард Флінн. А ти нова квартирантка?

Вона кивнула. Відкусила великий шматок хот-дога і тепер намагалася швидко проковтнути його, перш ніж відповісти.

– Лора Бейнз. Рада знайомству. Особа, що жила тут переді мною, мала домашнього сунса? Там такий сморід, що аж волосся з носа повипадало. У будь-якому разі доведеться перефарбовувати кімнату. І там щось не так із котлом? Мені довелося чекати півгодини, щоб нагрілася вода.

– Затятий курець, – пояснив я. – Я про того типа, а не про котел, і не тільки цигарки, якщо розумієш, про що я. Але в усьому іншому він хороший хлопець. Він раптово вирішив узяти академічну відпустку, тому повернувся додому. Йому пощастило, що власниця помешкання не змусила його заплатити орендну плату до кінця року. Щодо котла, три різних сантехніки приходили, щоб полагодити його. Безуспішно, та я досі живу з надією.

– Щасливої дороги, – сказала Лора, не припиняючи їсти, звертаючись до колишнього орендаря. Потім указала на мікрохвильову піч на столі. – Я приготую попкорн, а потім дивитимуся телевізор. Джессіку покажуть у прямому ефірі на «Сі-ен-ен».

– Хто така Джессіка? – запитав я.

Мікрохвильівка дзеленькнула, оповіщаючи нас, що попкорн готовий висипатися у велику скляну миску, яку Лора витягнула з надр креденця над мийником.

– Джессіка Мак-Клур, маленька дівчинка, l'il gal, яка впала в шахту колодязя в Техасі, – пояснила вона. – «Сі-ен-ен» транслює рятувальну операцію в прямому ефірі. Як так вийшло, що ти про це не чув? Усі про це говорять.

Вона насипала в миску попкорн і махнула мені, щоб я прямував за нею в кімнату.

Ми сіли на диван, і вона увімкнула телевізор. Деякий час ми обое мовчали, спостерігаючи за подіями, що розгорталися на екрані. Це був м'який, теплий жовтень майже без звичних дощів, тихі сутінки заповзали крізь розсувні скляні двері. За нами виднівся парк, що оточував церкву Святої Трійці, темну та таємничу.

Лора доіла свій хот-дог, потім узяла з миски жменю попкорну. Здавалося, вона зовсім забула про мене. На екрані телевізора інженер пояснював репортерів, як триває робота над паралельною колодязною свердловиною, яку копали, щоб дати рятувальникам доступ до дитини в підземній пастці. Лора скинула туфлі й підібгала під себе ноги на дивані. Я помітив, що нігті на її ногах були пофарбовані фіолетовим лаком.

– Що вивчаєш? – запитав її зрештою.

– Отримую ступінь магістра з психології, – сказала вона, не відриваючи очей від екрана. – Це мій другий. У мене вже є один із математики, Чиказький університет. Народилась і виросла в Еванстоні, штат Іллінойс. Бував там? Там народ жує листовий тютюн і спалює хрести.[4 - Натяк на «Ку-клукс-клан» – терористичну расистську організацію.]

Я зрозумів, що вона десь на два-три роки старша, що трохи лякало. У моєму віці така різниця здавалася великою.

– Гадав, це десь у Міссісіпі, – сказав я. – Ні, ніколи не був у Іллінойсі. Я народився та виріс у Брукліні. На Середньому Заході був тільки якось улітку, коли мені виповнилося п'ятнадцять. Здається, ми з батьком вирушили на риболовлю в Озарк, штат Міссурі. Ми також відвідали Сент-Луїс, якщо я не помиляюся. Психологія? Після математики?

– Ну, в школі мене вважали своєрідним генієм, – сказала вона. – У старших класах я вигравала всілякі міжнародні математичні олімпіади, а в двадцять один здобула ступінь магістра й готувалася отримати доктора наук. Але відхилила всі стипендіальні програми і вступила сюди, щоб вивчати психологію. Мій ступінь магістра допоміг потрапити в дослідницьку програму.

– Добре, але ти й досі не відповіла на моє запитання.

– Май терпець.

Вона струсила крихти попкорну зі своєї футболки.

Я чудово це пам'ятаю. На ній були джинси-вар'янки, такі з кількома блискавками, що саме увійшли в моду, та біла футболка.

Вона підійшла до холодильника, щоб принести кока-колу, запитала, чи захопити й мені одну банку. Відкрила банки, встромила в кожну по соломинці та, повернувшись на диван,

протягнула одну мені.

— Улітку після випуску я закохалася в одного хлопця, — вона вимовила це як «хлопця», — з Еванстона. Він приїхав додому на канікули. Він здобував ступінь магістра з електроніки в Массачусетському технологічному інституті, щось там пов'язане з комп'ютерами.

Вродливий і, очевидно, розумний хлопець, Джон Р. Фіндлі. Він був на два роки старший за мене, і ми ледь пам'ятали одне одного зі старших класів. Але через місяць його в мене вкрала Джулія Крейг, одне з найдурніших створінь, яких я зустрічала у своєму житті, така собі людиноподібна істота, яка навчилася вимовляти з десяток слів, робити воскову епіляцію ніг та користуватися ножом і виделкою. Я зрозуміла, що хоча чудово справлялася з рівняннями та інтегралами, та не мала найменшого поняття про те, як думають люди загалом і чоловіки зокрема. Я зрозуміла: якщо не буду обачною, то, врешті-решт, проводитиму своє життя в оточенні кішок, морських свинок і папуг. І от тієї осені я опинилася тут. Мама хвилювалася й намагалася мене переконати змінити свою думку, але вона знала мене досить добре, щоб зрозуміти: простіше навчити мене літати на мітлі. Я вже на останньому курсі та ще ні разу не пошкодувала про своє рішення.

— Я теж на останньому курсі. Ти дізналася те, що тебе цікавило? — запитав я. — Тобто, як саме думають чоловіки?

Уперше вона подивилася мені просто в очі.

— Не впевнена, але гадаю, я роблю успіхи. Через кілька тижнів Джон розійшовся з Годзиллою. Після того я не відповідала на його дзвінки, хоча він кілька місяців намагався зі мною зв'язатися. Можливо, я просто прискіплива, знаєш.

Вона допила кока-колу та поставила порожню банку на стіл. Ми продовжували спостерігати по телевізору за порятунком li'l gal із Техасу й базікали майже до півночі, попиваючи каву та час від часу виходячи надвір, у сад, щоб покурити «Марлборо», яке вона принесла зі своєї кімнати. Якоюсь миттю я допоміг їй перенести всередину решту речей із багажника її старого «хюндаю», припаркованого в гаражі.

Лора була мила, з почуттям гумору і, як я зрозумів, дуже ерудована дівчина. Як і в будь-якому новоспеченому дорослому, у мені вирували гормони. Тоді в мене не було дівчини і я відчайдушно хотів сексу, але добре пам'ятаю, що спершу навіть не думав про можливість зтягнути її в ліжку. Я був упевнений, що вона мала хлопця, хоча ми ніколи не говорили про це. Але мене приємно схвилювала перспектива ділити будинок із жінкою — досі я ще ніколи такого не робив. Це було так, наче раптом мені відкрився доступ до раніше заборонених таємниць.

Дійсність виявилася такою: в коледжі мені не сподобалося, і я не міг дочекатися його

закінчення й від'їзду. Я народився й виріс у Брукліні, у Вільямсбурзі, недалеко від Гранд-стрит, де будинки були набагато дешевші, ніж тепер. Мама викладала історію в середній школі в районі Бед-Стай, а тато працював фельдшером у лікарні округу Кінгз. Іншими словами, я не належав до робочого класу, але почувався таким з огляду на робочий район, у якому жив.

Я виріс без будь-яких серйозних матеріальних проблем, але водночас мої предки не могли собі дозволити багато речей, які б хотілося мати. Мене цікавили бруклінці, і я почувався як риба у воді серед цього стовпотворіння різних рас і звичаїв. У сімдесяті для міста Нью-Йорка настали важкі роки, і, пам'ятаю, народ дожився до того, що не мав нічого. Було поширене насильство.

Коли я приїхав у Принстон, то приєднався до кількох наукових товариств, став членом одного з тих відомих «клубів їжі» й зависав із самодіяльними артистами з клубу «Трикутник».

На літературному вечері гуртка з якоюсь екзотичною назвою я прочитав кілька оповідань, які написав у старших класах. Ледь відомий автор, що викладав як запрошений професор, керував гуртком, а його члени змагалися один із одним у катуванні англійської мови, складаючи безглузді вірші. Коли вони зрозуміли, що мої розповіді були у «класичному» стилі, а я живився романами Гемінгвея та Стейнбека, то почали поглядати на мене, як на дивака. У будь-якому разі через рік свій вільний час я проводив у бібліотеці чи вдома.

Студенти – здебільшого вихідці зі Східного узбережжя, з середнього класу, який у шістдесятих роках зазнав великого переляку, коли весь світ, здавалося, розвалювався, і який виховав своїх потомків у такий спосіб, щоб це безумство більше не повторилося. Шістдесяті роки мали музику, марші, «літо кохання», експерименти з наркотиками, Вудсток і протизаплідні засоби. Сімдесяті бачили закінчення кошмару у В'єтнамі й введення диско, штани-кльош і расову емансипацію. Тому в мене виникло таке відчуття, що у вісімдесятих не було нічого епічного й наше покоління не встигло на потяг. Містер Рональд Рейган, як хитрий старий шаман, зібрав дух п'ятдесятих, щоб збити з пантелику мозок нації. Гроші зносили жертвовники всіх інших богів, одного за одним, готуючись виконати свій танок перемоги, тоді як пухкі ангели у стетсонах, накручуючи свої біляві пасма волосся, виспівували гімни вільному підприємству. Іди, Ронні, йди!

Я вважав інших студентів снобістськими конформістами, незважаючи на бунтівні пози, у які вони ставали, без сумніву, вірячи, що це вимагалось Лігою Плюща як своєрідний невловимий спомин про попередні десятиліття. Традиції відігравали значну роль у Принстоні, але для мене вони були лише облудою – час позбавив їх будь-якого сенсу.

Я вважав більшість професорів посередностями, які зачепилися за неординарну роботу. Студенти, які вдавали з себе марксистів і революціонерів, живучи на гроші своїх багатих батьків, ніколи не втомлювали себе читанням таких томищ, як «Капітал», тоді як ті, хто



вважали себе консерваторами, поводитися так, наче вони прямі нащадки того пілігрима на «Мейфлавер», який видерся на верхню частину щогли і, затуливши очі від сонця, закричав: «Земля!» Для перших я був міщанин, клас, який потрібно зневажати і чиї цінності треба втоптати в землю; для останніх я був просто малим із Брукліна, «білим сміттям», якому якимось дивом удалося проникнути в їхнє прекрасне студмістечко з підозрілими і, безсумнівно, згубними цілями. Принстон мені здавався переповненим зарозумілими роботами, які говорили з бостонським акцентом.

Але цілком можливо, що всі ці речі існували тільки в моїй уяві. Після того як вирішив стати письменником перед закінченням школи, я поступово вибудував для себе похмуре та скептичне бачення світу, з неоціненною допомогою містерів Кормака Мак-Карті, Філіпа Рота і Дона Делілло. Я був переконаний, що справжній письменник повинен бути сумним і самотнім, отримуючи при цьому жирні гонорари та проводячи відпустку на дорогих європейських курортах. Я сказав собі: якби диявол не довів Йова до того, що той сидів розбитий та виснажений на купі гною, про Йова ніхто б не чув і людство було б позбавлене літературного шедевра.

Я намагався не проводити більше, ніж потрібно, часу в університетському містечку, отож на вихідні зазвичай повертався до Нью-Йорка. Я блукав букіністичними крамницями Верхнього Іст-Сайду, дивився п'єси маловідомих театрів у Челсі й ходив на концерти Білла Фрізела, Сесіла Тейлора та Sonic Youth у нічному клубі «Нітінг Фекторі», який щойно відкрився на Г'юстон-стрит. Я ходив у кафе на Міртл-авеню або перетинав міст у Нижньому Іст-Сайді й вечеряв із батьками та молодшим братом Едді, який і досі вчився в школі, в одному з тих сімейних ресторанів, де всі знають одне одного на ім'я.

Я складав іспити завиграшки, зручно влаштувавшись у зоні комфорту оцінок «добре», отож у мене не виникало труднощів, щоб знайти час писати. Я написав десятки оповідань і почав роман, хоча вистачило мене лише на кілька розділів. Я користувався старою друкарською машинкою «Ремінгтон», яку тато знайшов на горищі будинку, відремонтував і вручив мені як подарунок, коли я їхав до коледжу. Перечитуючи свої тексти і повсякчас редагуючи їх, здебільшого я відправляв їх у смітник. Щоразу, коли я відкривав для себе нового автора, я підсвідомо наслідував його, як шимпанзе, переповнений радістю від споглядання жінки в червоному.

З певних причин мені не подобалися наркотики. Уперше я курих «травку» в чотирнадцять років, під час поїздки з класом у ботанічний сад. Хлопець, якого звали Мартін, привіз дві цигарки, які п'ятеро чи шестеро нас передавали по колу в прихованому місці з відчуттям того, що каламутні води злочинності назавжди затягували нас у свої глибини. У старших класах я знову курих декілька разів, а також наливав дешевого пива на кількох вечірках у тінистих квартирах на Дріггз-авеню. Але на радість предкам я не отримав ніякого задоволення ні від «кайфу», ні від сп'яніння. У ті дні, якщо ви були ладні відхилитися від праведного шляху, вас швидше б зарізали чи ви б померли від передозування, ніж знайшли б гідну роботу. Я наполегливо вчився в школі, отримував найвищі бали, одержав

пропозиції від Корнелльського та Принстонського університетів, вибрав другий, який за тих часів вважався прогресивнішим.

Телебачення ще не стало нескінченним шоу-парадом, у якому різних невдах силують співати, ображають вульгарні ведучі шоу та змушують лізти в басейни, закишілі зміями. Американські телевізійні шоу ще не перетворилися на казку, розказану ідіотом, галасливу і сміховинну, але беззмістовну. Але в лицемірних політичних дискусіях того часу або в безбарвних жартах і малобюджетних фільмах про несправжніх підлітків нічого цікавого я не виявив. Кілька пристойних продюсерів і журналістів із шістдесятих і сімдесятих років, які й досі керували телестудіями, здавалися незграбними і такими самими неспокійними, мов динозаври, які помітили метеорит, що ознаменував кінець їхньої епохи.

Але, як я пізніше виявив, Лора любила ночами отримати дозу низькопробного телебачення, стверджуючи, що то єдиний спосіб, щоб її мозок опинився у стані спокою, що дозволяло йому класифікувати, систематизувати і зберігати всі дані, які він накопичив за день. Так, восени року Божого тисяча дев'ятсот вісімдесят сьомого я дивився телевізор більше, ніж завжди, знаходячи своєрідне мазохістське задоволення в тому, щоб завалитися на диван поруч із Лорою, коментувати всі ток-шоу, історії з новин і щотижневі драми, подібно до двох саркастичних стариганів на балконі в «Маппет-шоу».

Вона не одразу сказала мені про професора Джозефа Вайдера. Десь після Гелловіна Лора згадала в розмові, що знає його. Він був однією з найважливіших персон, що викладали в Принстонському університеті в ті роки, його вважали таким собі Прометеем, який спустився до простих смертних, щоб поділитися з ними секретом вогню. Ми дивилися «Шоу Ларрі Кінга», на яке запросили Вайдера, щоб поговорити про наркоманію, – трое молодих людей померли від передозування напередодні, у хатині біля міста Юджин, штат Орегон. Лора і професор були, за її словами, «хорошими друзями». На той час я вже був закоханий у неї, хоча і не підозрював цього.

Два

Наступні тижні, ймовірно, були найщасливіші в моєму житті.

Курси з психології переважно проводили у Грін-гол, всього в декількох хвилинах ходьби від Мак-Кош-гол та Дікінсон-гол, де я відвідував заняття з англійської, тому ми майже завжди були разом. Ми ходили в університетську бібліотеку, проходили повз Принстонський стадіон дорогою додому, зупинялися ненадовго в художньому музеї та одному з кафе

неподалік чи сідали на потяг до Нью-Йорка, де дивилися такі фільми, як «Брудні танці», «Космічні яйця» та «Недоторкані».

Лора мала багато друзів, переважно – однокурсники з факультету психології. Вона познайомила мене з кількома, але вважала за краще проводити свій час зі мною. Щодо музики – у нас були різні смаки. Їй подобалася найсучасніша музика, на той час це були Лайонел Річі, Джордж Майкл та Fleetwood Mac, але стійко слухала зі мною касети та компакт-диски з альтернативним роком і джазом.

Іноді ми могли проговорити аж до світання, підбадьорюючи себе нікотином і кофеїном, а потім сонно йти на лекції після дво- чи тригодинного сну. Хоча в Лори була машина, вона рідко використовувала її, і ми обое вважали за краще ходити пішки або їхати велосипедом. У ті вечори, коли їй не до снаги було дивитися телевізор, Лора викликала дух, який причаївся в гральній консолі «Нінтендо», і ми стріляли качок або грали рибкою Баблз у країні Клу-Клу.

Якось, коли ми впродовж кількох годин грали в ігри, вона сказала мені:

– Річарде, – вона ніколи не скорочувала мое ім'я до Річі або Дік, – ти знаєш, що ми – я про наш мозок – здебільшого не можемо відрізнити вигадку та реальність? Тому ми можемо плакати над одним фільмом і сміятися над іншим, хоча знаємо, що бачимо просто гру акторів, а історія вигадана письменником. Без цього нашого «дефекту» ми були б такі ж, як РОБи. РОБ означало Роботизований Оперативний Брат, гаджет, винайдений японцями для самотніх підлітків. Лора мріяла купити такий пристрій, назвати його Арманд і навчити його приносити їй каву в ліжку і купувати квіти, коли вона сумувала. Та вона не знала, що я б з радістю робив усі ці речі й багато іншого для неї без будь-якого навчання.

Ти не знаєш, що таке біль, поки не отримаєш таку глибоку рану, що розумієш: попередні рани були тільки подряпинами. З настанням весни мої проблеми з адаптуванням до життя в Принстоні посилювалися трагічною подією – я втратив тата.

Серцевий напад убив його майже миттєво, коли він був на роботі. Навіть негайне втручання його колег не врятувало його, тата визнали мертвим менш ніж через годину після того, як він упав у коридорі хірургії на третьому поверсі лікарні. Мій брат повідомив мені цю новину телефоном, у той час як мама дбала про дотримання формальностей.

Я заскочив у перший потяг і поїхав додому. Коли приїхав, у будинку вже було повно родичів, сусідів і друзів родини. Тата поховали на цвинтарі Евергрін і невдовзі, на початку літа, мама вирішила переїхати до Філадельфії, забравши з собою Едді. Там жила її молодша сестра Корнелія. У наступні тижні для мене стало страшним шоком усвідомлення: все, що пов'язувало мене з дитинством, мало зникнути, і я ніколи знову не

увійду в квартиру з двома спальнями, де доти минало все моє життя.

Я завжди підозрював, що мама ненавиділа Бруклін, і єдина причина, чому вона там залишилася, – тато. Завдяки своєму вихованню вона була педантичною, меланхолійною жінкою; її батько, Райнгардт Кнопф, був лютеранським пастором німецького походження. У мене залишилися неясні спогади про наші відвідини його тільки раз у рік, у день його народження. То був високий і суворий чоловік, який жив у Квінзі, у бездоганно чистому будинку з невеликим заднім двором. Глянувши навіть на крихітну грядку чи газон, у вас складалося враження, що кожна травинка ретельно зачесана. Його дружина померла під час пологів, коли народилася моя тітка, і він так ніколи й не одружився вдруге, ставлячи своїх дочок на ноги без сторонньої допомоги.

Він помер від раку легенів, коли мені виповнилося десять років, але час від часу, поки дідусь був ще живий, мама вимагала, щоб ми переїхали у Квінз – чисте, достойне місце, як казала вона, – пояснюючи, що хоче стати ближче до свого батька. Зрештою, вона відмовилася від ідеї, розуміючи, що це безнадійно: Майкл Флінн, мій тато, був упертий ірландець, який народився та виріс у Брукліні й не мав жодного наміру переїжджати в інше місце.

Тому мій від'їзд у Принстон на початку нового навчального року в коледжі збігся з переїздом мами та брата до Філадельфії. Коли я вперше зустрів Лору, то почав усвідомлювати, що ніколи не зможу повернутися в Бруклін, хіба що як гість. Я почувався, наче в мене відібрали все. Речі, які я не взяв із собою в Принстон, переїхали у двокімнатну квартиру на Джефферсон-авеню у Філадельфії, неподалік від центрального залізничного вокзалу. Я відвідав матір і брата незабаром після їхнього переїзду й одразу ж зрозумів, що те місце ніколи не стане мені домом. Ба більше, дохід сім'ї скоротився. Мої оцінки не були досить гарними, щоб отримувати стипендію, тому довелося шукати роботу на неповний робочий день, щоб забезпечувати себе до випуску.

Тато помер раптово, тому важко звикалося до того, що його не стало, і довгий час я думав про нього так, наче він усе ще був із нами. Іноді покійні мають сильніший вплив, ніж коли вони були поруч. Пам'ять про них – або те, що ми гадаємо, що пам'ятаємо про них, – змушує нас намагатися догодити їм так, як вони ніколи б не переконали нас зробити, якби були живі. Татова смерть змусила мене почуватися більш відповідальним і менш схильним поринати в нездійсненні мрії. Живі постійно роблять помилки, але мертвих швидко огортають ореолом непогрішності ті, кого вони покинули.

Тому моя нова дружба з Лорою розквітала в той час життя, коли я почувався найсамотнішим, і саме тому її присутність стала ще важливішою для мене.

За два тижні до Дня подяки, коли погода почала псуватися, Лора запропонувала

відрекомендувати мене професору Джозефу Вайдеру. Вона працювала під його керівництвом над дослідницьким проектом, який збиралася описати у своїй дипломній роботі.

Лора спеціалізувалася на когнітивній психології, яка в ті дні, коли комп'ютери тріумфально в'їхали в наші будинки та наше життя й у всіх на слуху був термін «штучний інтелект», залишалася чимось на зразок нерушеної цілини. Багато людей вірили, що через десяток років ми говоритимемо зі своїми тостерами і радитимемося з пральною машинкою щодо кар'єри.

Вона часто розповідала мені про свою роботу, але я розумів небагато, а з егоізмом, типовим для всіх молодих чоловіків, я навіть не намагався зрозуміти. У пам'яті збереглося лише те, що професор Вайдер – який також навчався в Європі й здобув у Кембриджі докторський ступінь у галузі психіатрії, – наближався до кінця монументального дослідницького проекту, який, за словами Лори, стане справжнім переломним моментом, коли досягне розуміння того, як працює людський розум і який зв'язок існує між психічним подразником і реакцією. З того, що сказала Лора, я зрозумів: те щось пов'язане з пам'яттю і тим, як формуються спогади. Лора стверджувала: її знання математики було для Вайдера справжньою золотою жилою, оскільки точні науки завжди були його ахіллесовою п'ятою, а його дослідження містило використання математичних формул для кількісного визначення змінних.

Вечір, коли я вперше зустрів Вайдера, запам'ятався мені, але не з тої причини, про яку можна подумати. Одного суботнього полудня, десь у середині листопада, ми вивернули свої кишені й купили пляшку рожевого вина «Кот дю Рон», яке нам порекомендував працівник гастрономії, й вирушили до будинку професора. Він жив у Вест Віндзор, тому Лора вирішила, що ми поїдемо машиною.

Хвилини через двадцять ми припаркувалися перед будинком у стилі королеви Анни, біля невеликого озерця, яке таємниче світилося у світлі заходу сонця; дім оточував низький кам'яний мур. Ворота були відчинені, і ми спустилися стежкою, посипаною гравієм, яка перетинала доглянутий газон, обрамлений трояндовими та ожиновими кущами. Ліворуч височів величезний дуб, і його безлиста крона розкинулася над черепичним дахом будівлі.

Лора натиснула на гудзик дзвінка, і високий, статний чоловік відчинив двері. Він був майже повністю лисий і мав сиву бороду, що сягала його грудей. Одягнений у джинси, кросівки і зелену футболку «Тімберленд» із засуканими рукавами, він скидався на футбольного тренера, а не на відомого викладача вишу, який своїм дивовижним одкровенням збирався занурити науковий світ у хаос, і в ньому був той дух самовпевненості, який мають люди, коли все йде по-їхньому.

Він міцно потис мені руку, а потім поцілував Лору в обидві щоки.

– Радий знайомству, Річарде, – сказав він несподівано молодим голосом. – Лора часто розповідала мені про вас. Зазвичай, – продовжував він, коли ми увійшли в передпокій із високою стелею, стіни якого були прикрашені картинами, і повісили наші пальта на вішалку, – вона насмішувалася та ехидна щодо всіх людей, які трапляються на її шляху. Але про вас вона розповідала тільки хороше. Мені було дуже цікаво познайомитися з вами. Будь ласка, друзі, проходите за мною.

Ми увійшли у величезну дворівневу вітальню. В одному кутку були зона кухні з масивною стільницею посередині й різноманітні мідні каструлі та сковорідки, що звисали над нею. Біля західної стіни стояв старий стіл із бронзовими шарнірами, з кріслом, обтягнутим шкірою; на його поверхні – розкидані аркуші паперу, книжки та олівці.

У повітрі приємно пахло їжею і тютюном. Ми сіли на диван, накритий тканиною, прикрашеною східними мотивами, і чоловік поставив перед нами джін із тоніком, повідомивши, що вино, яке ми принесли, він прибереже на вечерю.

Інтер'єр будинку трохи збентежив мене. Він був ущерть заповнений творами мистецтва – виробами з бронзи, картинами та антикваріатом – як справжній музей. Поліровану підлогу повсюди вкривали килими ручної роботи. Це вперше я потрапив у такий будинок.

Вайдер зробив собі віскі з содовою і сів на крісло перед нами, підкурюючи цигарку.

– Річарде, я купив цей будинок чотири роки тому і два роки працював над ним, щоб він мав такий вигляд, як зараз. Озеро було суцільним смердючим болотом, над яким кишіли комарі. Але гадаю, це того варто, навіть якщо тут трохи відлюдно. Один чоловік, який на такому розуміється, казав мені, що за цей час його вартість подвоїлася.

– Він справді чудовий, – запевнив я його.

– Пізніше я покажу вам бібліотеку на другому поверсі. Оце моя гордість і радість; а все інше – просто дрібниці. Сподіваюся, що ви прийдете знову. Я іноді влаштовую вечірки по суботах. Нічого надзвичайного, всього кілька друзів і колег. А в останню п'ятницю місяця ввечері я граю в покер із кількома приятелями. Ми граємо тільки на дріб'язок, не хвилюйтеся.

Розмова повільно розгорталася, і через півгодини, коли ми сіли за стіл (він зробив спагеті «Болоньезе» за рецептом колеги з Італії), здавалося, що ми знаємо один одного вже достатньо часу, і моє початкове зніяковіння повністю зникло. Лора майже не брала участі в розмові, оскільки вона виступала в ролі господині. Лора подавала їжу, а в кінці трапези прибрала тарілки та столові прилади, помістивши їх у посудомийну машину. Вона не зверталася до Вайдера «професоре», «сер» чи «містере Вайдер», а просто «Джо». Здавалося, Лора в себе вдома, і було очевидно, що вона вже грала цю роль раніше, у той час як професор ораторствував на різні теми, смалячи цигарки одну за одною і

супроводжуючи свої слова широкими жестами.

Якоюсь миті я зацікавився, наскільки вони насправді близькі, але потім сказав собі, що це не моя справа, оскільки тоді я й не підозрював, що вони могли бути більше, ніж просто хороші друзі.

Вайдер похвалив вино, яке ми принесли, і, відхилившись від теми, почав довгу розповідь про французькі виноградники, пояснюючи мені різні правила подавання вина відповідно до сорту винограду. Якимось чином йому вдалося зробити це, не скидаючись на сноба. Потім він розказав мені, що замолоду кілька років жив у Парижі. Він здобув ступінь магістра в галузі психіатрії у Сорбонні, а потім вирушив до Англії, де отримав ступінь доктора наук й опублікував свою першу книгу.

Невдовзі він устав і десь із надр будинку виніс іще одну пляшку французького вина, яке ми випили. Лора все ще пригублювала свій перший келих, бо, як пояснила вона професору, мусила вести машину дорогою додому. Здавалося, вона рада, що ми так добре порозумілися, спостерігаючи за нами, як няня, щаслива від того, що діти, за якими вона приглядає, не ламають свої іграшки і не б'ються одне з одним.

Як я пам'ятаю, розмова з ним була досить хаотична. Він багато говорив, перескакуючи з однієї теми на іншу з легкістю фокусника. У нього на все була своя думка, починаючи з ігор «Гігантів» минулого сезону і закінчуючи російською літературою дев'ятнадцятого століття. Правда, мене вразили його знання, і було очевидно, що він багато читав і вік не притупив його інтелектуальну допитливість. (Для тих, хто ледь вийшов із підліткового віку, дорослі, яким було ледь не шістдесят, здавалися старезними.) Але водночас він справляв враження свідомого місіонера, який уважав своїм завданням терпляче просвіщати дикунів, чиї розумові здібності видатними не вважав. Він ставив сократівське навідне запитання і, перш ніж я встигав відкрити рот, щоби щось сказати, сам на нього відповідав, а опісля наводив контраргументи, щоб спростувати все сказане кількома хвилинами раніше.

Насправді, як я пригадую, розмова нічим не відрізнялася від довгого монологу. Через кілька годин я був переконаний, що, можливо, він продовжить говорити навіть тоді, коли ми поїдемо.

Упродовж вечора телефон, який він тримав у холі, кілька разів дзвонив, і він відповідав, перепрошуючи і швидко закінчуючи розмови. Однак одного разу він таки довго розмовляв, говорячи тихо, щоб його не підслухали з вітальні. Я не міг розібрати слів, але голос видавав роздратування.

Вайдер повернувся, схоже, засмучений.

— Ці хлопці несповна розуму, — сказав він сердито Лорі. — Як можна просити такого науковця, як я, зробити щось подібне? Дай їм палець, то вони й руку відгризуть.

Сплутатися з тими ідіотами було найдурнішою річчю, яку я зробив у своєму житті.

Лора не відповіла і зникла десь у будинку. Я задумався, про кого він говорить, але Вайдер вийшов і приніс ще одну пляшку вина. Коли ми її випили, він, здавалося, забув про неприємний дзвінок і жартома зауважив, що справжні чоловіки п'ють віскі. Він знову вийшов і приніс пляшку «Лагавулін» і чашу з льодом. Коли пляшка була вже наполовину порожня, він передумав. Вайдер сказав, що найкраща випивка для святкування початку прекрасної дружби – горілка.

Я зрозумів, наскільки сп'янів, коли встав, щоб піти у ванну, – до цього я героїчно тримався. Мої ноги не слухалися, і я мало не впав сторчголов на підлогу. Я не був тверезником, але ще ніколи так багато не пив. Вайдер уважно спостерігав за мною, немов за кумедним щеням.

У ванній кімнаті я глянув у дзеркало над мийником і побачив два знайомі обличчя, що дивилися на мене, змусивши розсміятися. У коридорі я згадав, що не помив руки, тому повернувся. Вода була надто гаряча, і я ошпарився.

Лора повернулася, пильно на нас подивилася, а тоді зробила обом по горнятку кави. Я намагався зрозуміти, чи й професор був п'яний, але мені він здався тверезим, ніби я напився сам. Я почувався, наче став жертвою якогось злого жарту, коли помітив, що в мене виникли проблеми з артикуляцією. Я викупив забагато цигарок, і моя грудна клітка боліла. Сірі хмари диму носилися кімнатою, мов примари, хоча обидва вікна були відчинені навстіж.

Ми продовжували точити лясси ще десь із годину, але не пили нічого, крім кави та води, а потім Лора дала мені знак: час іти. Вайдер провів нас до машини, розпрощався з нами та сказав, що щиро сподівається побачити мене тут знову.

Коли Лора виїхала на Колоніал-авеню, яке було майже безлюдне в цей час, я сказав їй:

– Хороший він чоловік, правда? Ніколи не стрічав людини, яка так добре переносить стільки алкоголю. Нічого собі! Ти хоч уявляєш, скільки ми випили?

– Може, він щось прийняв заздалегідь. Я про таблетки чи щось таке. Він зазвичай стільки не п'є. І ти ж не психолог, тому й не зрозумів, що він викачував із тебе інформацію, не розповівши геть нічого про себе.

– Він розповів мені багато всього про себе, – сказав я, суперечачи їй і намагаючись зрозуміти, чи варто нам зупинитися, щоб я виблював десь за деревом на узбіччі. У мене паморочилося в голові, й від мене певно тхнуло, наче я щойно прийняв ванну з алкоголю.

– Він нічого тобі не сказав, – обрізала вона, – крім загальновідомої інформації, яку можна



дізнатися з суперобкладинки будь-якої з його книжок. А ти, з іншого боку, розповів йому, що боїшся змій, що в чотири з половиною роки тебе ледь не згвалтував божевільний сусід, якого твій батько тоді побив майже до смерті. Ти розповів про себе вагомі речі.

– Я це розповів? Не пригадую.

– Його улюблена гра – порпатися в мозку інших людей, наче він досліджує будинок. У нього це більше, ніж просто професійна звичка. Це майже патологічна допитливість, яку йому рідко вдається втримати під контролем. Ось чому він погодився керувати тою програмою, що...

Лора зупинилася на півслові, наче раптом схопилася, що збиралася сказати надто багато.

Я не питав, що вона хотіла сказати. Я відчинив вікно і відчув, як у голові почало прояснюватися. У небі висів блідий півмісяць.

У ту ніч ми стали коханцями.

Це сталося просто, без попередніх лицемірних дискусій типу «я не хочу зруйнувати нашу дружбу». Після того як вона загнала машину в гараж, ми кілька хвилин стояли на задньому дворі, який купався в жовтуватих відблисках вуличного світла, ми мовчки закурили одну на двох цигарку. Увійшли всередину і, коли я спробував ввімкнути світло в будинку, вона зупинила мене і, взявши за руку, повела до себе в спальню.

Наступного дня була неділя. Ми провели в будинку весь день, кохаючись та відкриваючи одне одного. Пригадую, ми майже не говорили. Пополудні ми пішли в трактир «Пікок Інн», де поїли, тоді, поки не стемніло, трохи погуляли в Ком'юніті-Парк-Норт. Я вже казав їй про свій намір знайти роботу, і коли знову завів про це розмову, вона одразу запитала, чи спокусила б мене робота у Вайдера. Він шукав когось, щоб упорядкувати книжки в бібліотеці, про яку згадував, але так і не зміг показати мені ввечері напередодні. Я був здивований.

– Гадаєш, він погодиться?

– Я вже говорила з ним про це. Тому він і хотів зустрітися з тобою. Але, як типові чоловіки, ви не спромоглися обговорити це. Думаю, ти йому сподобався, тому труднощів не виникне.

Я запитав себе, чи й він сподобався мені.

– У такому разі мене це влаштовує.

Вона нахилилася і поцілувала мене. Під її лівою ключицею над груद्धю була коричнева родинка розміром із четвертак. Я детально її вивчив того ж дня, наче хотів переконатися, що ніколи не забуду якусь частину її тіла. Її щиколотки були незвично тонкі, а пальці ніг дуже довгі; вона називала їх «баскетбольна команда». Я відкривав для себе кожну плямку та прищик на шкірі, де й досі залишалися сліди літньої засмаги.

У ті дні швидка любов стала такою самою звичною, як і ресторани швидкого харчування, і я не виняток із цього правила. Я втратив невинність у п'ятнадцять, у ліжку, над яким висів великий плакат Майкла Джексона. Ліжко належало дівчині на ім'я Джоел, що була на два роки старша за мене і жила на Фултон-стрит. У наступні роки я мав багато партнерок і двічі чи тричі навіть думав, що закоханий.

Але в той вечір я зрозумів, що помилявся. Може, деколи я відчував звабу, пристрасть або прив'язаність. Та з Лорою все було зовсім по-іншому, все це разом узятє і щось більше: сильне бажання перебувати поруч з нею щохвилини та щосекунди. Можливо, я туманно відчував, що ми проведемо разом небагато часу, тому поспішав зібрати достатньо спогадів про неї, щоб пронести через усе своє життя.

Три

Я почав працювати в бібліотеці Вайдера наступних вихідних, діставшись до будинку автобусом зі станції Трініті. Ми випили по пиву на лавці поряд із озером, і він пояснив мені, як потрібно організувати його кілька тисяч книжок.

Професор купив новий комп'ютер, який поставив у кімнаті нагорі. Там не було вікон, а стіни вкривали довгі дерев'яні полиці. Він хотів, щоб я сформував кодифіковані записи так, щоб пошукова система змогла вказати місце розташування кожної книжки. Це означало ввести в комп'ютер дані: назву, авторів, видавців, номер Бібліотеки Конгресу і тому подібне та розмістити книжки за категоріями. Ми обоє зробили приблизний розрахунок і прийшли до висновку: на це підуть усі мої вихідні впродовж наступних шести місяців, хіба що я зможу проводити за роботою кілька додаткових днів кожного тижня. Я почав писати мою дипломну роботу, але сподівався, що знайду і протягом тижня зайвий полудень, щоб закінчити записи в бібліотеці, для яких мене Вайдер найняв.

Він запропонував платити мені щотижня. Сума виявилася більш ніж щедрою, і він дав мені чек за перші три тижні авансом. Я помітив, що, коли Лори не було, він ставав менш балакучим і говорив більше по суті.

Він сказав мені, що працюватиме в підвалі, де розташовано невеликий тренажерний зал, і залишив мене на самоті в бібліотеці.

Дві чи три години я провів, знайомлячись із комп'ютером і програмним забезпеченням, та протягом цього часу Вайдер не повернувся. Коли я нарешті вийшов з бібліотеки, то виявив його на кухні – він робив бутерброди. Ми поїли разом, говорячи про політику. На мое здивування, він був дуже консервативний у своїх думках і вважав «лібералів» такими самими небезпечними, як комуняк. Він думав, що Рейган упорався якнайкраще, вимахуючи кулаком в обличчя Москви, тоді як його попередник, Джиммі Картер, лише цілував росіянам дупи. Ми курили у вітальні, а на кухні саме бурчала кавоварка, коли він запитав мене:

– Ви з Лорою просто приятелі?

Його запитання застало мене зненацька, і мені було незручно сформулювати відповідь. Я ледь не буркнув, що наші з Лорою стосунки – не його справа. Але я знав, що Лора дуже цінувала їхню дружбу, тому намагався залишатися незворушним.

– Просто приятелі, – збрехав я. – Так трапилося, що вона переїхала в той самий будинок, як і я, і ми потоваришували, хоча спільного в нас небагато.

– У тебе є дівчина?

– Так вийшло, що наразі я самотній.

– Що ж тоді? Вона красива, розумна і приваблива в усіх планах. Лора говорила мені, ви проводите багато часу разом.

– Я не знаю, що й сказати: або почуття є, або його немає.

Вайдер приніс горнята кави і простягнув мені одне, потім закурив і серйозно подивився на мене.

– Вона щось розповідала про мене?

Я відчував, що розмова стає напруженою.

– Вона ставиться до вас із великою повагою і щаслива бути поруч. Наскільки я розумію, ви обоє працюєте над спеціальним проектом, що докорінно змінить те, як ми сприймаємо людський розум, – щось пов'язане з пам'яттю. Це все.

– Вона розповідала тобі якісь подробиці, про що саме той проект? – швидко запитав він.

– Ні. На жаль, я спеціалізуюся в зовсім іншій галузі, і Лора відмовилася від спроб посвятити мене в таємниці психології, – сказав я, намагаючись здаватися розслабленим. – Ідея копірситися в людському мозку не заводить мене. Без образ.

– Але ти ж хочеш стати письменником, так? – сказав він роздратовано. – Як ти збираєшся розвивати свої персонажі, якщо не знаєш про те, як люди думають?

– Це все одно, що стверджувати: ви повинні бути геологом, щоб змогти насолоджуватися скелелазінням, – сказав я. – Джо, я думаю, ви мене не так зрозуміли. – Він наполягав, щоб я називав його на ім'я, хоча мені було незручно робити це. – Іноді я просто сиджу в кафе й спостерігаю за людьми, вивчаю їхні жести та вирази. Іноді намагаюся уявити, що приховано за жестами й виразами. Але це те, що вони хочуть показати, свідомо чи ні, і...

Він не дав мені закінчити речення.

– Гадаєш, я якийсь вуаерист, що підглядає через замкову щілину? Зовсім ні. Люди часто потребують підтримки, щоб краще себе зрозуміти, тому треба знати, як простягнути їм руку допомоги, без якої їхні особистості почнуть руйнуватися. У будь-якому разі мета тут зовсім інша. Розумієш, такий предмет дослідження – або, може, й не розумієш, але повір мені на слово – потребує, щоб до нього підходили конфіденційно, допоки я не оприлюдню результати. Я вже підписав контракт із видавцем, але не нашого університету, тому рада правління аж гуде. Не думаю, що треба тобі розповідати про заздрість у науковому світі. Ти вже досить давно студент, то знаєш, як усе працює. Існує ще одна причина, чому поки що потрібна конфіденційність, але я не можу посвятити тебе в це. Як справи в бібліотеці?

Це так у його стилі раптово змінювати тему, наче він завжди намагався застати мене зненацька. Я сказав, що ознайомився з комп'ютером і програмним забезпеченням, і, здавалося, все гаразд.

Чверть години потому, коли я саме збирався йти, Вайдер зупинив мене біля вхідних дверей і сказав, що нам потрібно поговорити про дещо іще.

– Після того як ви відвідали мене минулого тижня, хтось підходив до тебе й намагався розпитувати про те, над чим я працюю? Колега? Друг? Може, навіть незнайомиць?

– Ні, особливо зважаючи на те, що ніхто, крім Лори, не знає, що я сюди приходив.

– Чудово. І в майбутньому також нікому не кажи. Справа з бібліотекою залишиться тільки між нами. До речі, чому Лора сьогодні не прийшла?

– Вона в Нью-Йорку, з подругою. Обіцяла піти з нею на шоу і залишиться в неї на ніч. Батьки повертаються завтра вранці.

Якийсь час він пильно дивився на мене.

– Чудово. Мені цікаво, як їй те шоу. Як звати її подругу?

– Да?рма, якщо не помиляюся.

– Такі імена, як Дейзі й Ненсі, були недостатньо гарні для тих хіпі двадцять років тому, правда? Бувай, Річарде. Побачимося після Дня подяки. Я б запросив тебе відсвяткувати зі мною, але завтра збираюся в Чикаго і до п'ятниці не повернуся. Лора має запасний комплект ключів, можеш ним скористатися. Ти знаєш, що потрібно зробити, і якщо маєш час, можеш приходити, поки мене не буде. Бережи себе.

Замість того, щоб піти на автобусну зупинку, я тинявся вулицями неподалік Вайдерового будинку, курив і думав про нашу розмову.

Отже, Лора мала запасний комплект ключів від будинку Вайдера. Це здалося мені дивним, адже я ніколи не знав, що вони настільки близькі. Якщо я правильно зрозумів, то Вайдер натякав: Лора збрехала мені, коли сказала, що збирається в театр зі своєю подругою. І він дуже обережно розпитував мене про характер наших із Лорою стосунків.

Я повернувся додому в кепському настрої, поклав чек у шухляду гардеробу в моїй кімнаті з неприємним почуттям, що то була плата за сумнівну справу, яку я не розумів. Уперше від зустрічі з Лорою я мав провести суботній вечір на самоті, і будинок здавався темним і ворожим.

Я прийняв душ, замовив піцу та подивився одну серію «Одружені... та з дітьми», не знайшовши нічого смішного в діяннях сімейства Банді. Я відчував запах Лори, ніби вона сиділа поруч зі мною на дивані. Минуло всього кілька тижнів, відколи я вперше зустрів її, але склалося враження, що ми знаємо одне одного багато років, – вона вже стала частиною мого життя.

Я послухав касету Б. Б. Кінга, погортав роман Нормана Мейлера і задумався про неї й професора Вайдера.

Він добре до мене ставився, запропонував мені роботу, за яку я мав би почуватися вдячним. Він був провідною постаттю в науковому світі, тому мені пощастило, що він узагалі звернув на мене увагу, навіть коли й за пропозицією його протече. Проте, попри цей образ, я відчув щось темне і дивне в його поведінці, те, що я не міг визначити, але воно там було, ховаючись за люб'язністю і майже безупинним потоком слів.

І найгірше – мене вже почало цікавити, чи казала правду Лора. Я продумав усі види

сценаріїв, за допомогою яких можна перевірити правдивість її слів, але на той час уже було занадто пізно, щоб устигнути на поїзд до Нью-Йорка. І до того ж, я би почувався смішним, шпигуючи за нею здалеку, як у поганому дешевому кіно.

З такими думками я заснув на дивані, тоді прокинувся посеред ночі й піднявся у свою спальню. Мені снилося, ніби я був поруч із величезним озером, береги якого вкривав очерет. Я дивився в темні води, і раптом у мене виникло сильне відчуття небезпеки. Я побачив лускатий, замулений силует величезного алігатора, який підкрадався до мене через зарослі.

Але коли рептилія розплющила очі та втупилася в мене, я побачив, що вони були такі самі водянисто-блакитні, як у професора Вайдера.

Наступного дня Лора повернулася. Я провів весь день, тиняючись навколо університетського містечка з двома знайомими, а на обід пішов до їхнього будинку на Насса-стрит поїсти піцу і послухати музику. Коли я почув, що під'їхав її автомобіль, то саме робив собі каву.

Лора здавалася втомленою, у неї були темні кола під очима. Вона якось сухо поцілувала мене, а потім рвонула в свою кімнату, щоб переодягнутися і прийняти душ. Чекаючи на неї, я налив два горнятка кави й розтягнувся на дивані. Коли Лора спустилася, вона подякувала мені за каву, схопила пульт дистанційного управління і почала перемикати канали. Не схоже, що вона була в настрої говорити, тому я дав їй спокій. У якийсь момент вона запропонувала вийти надвір покурити.

— Шоу було дурне, — сказала вона, спрагло затягуючись цигаркою. — Батьки Дарми діставали нас увесь вечір. А коли я поверталася назад, у тунелі перед нами сталася аварія, тому я на півгодини застрягла в заторі. Ця клята машина почала видавати дивний шум. Гадаю, треба її комусь показати.

Надворі мрячило, і крапельки води в її волоссі виблискували, як діаманти.

— Як називалося шоу? — запитав я. — Якщо хтось запитає мене, я допоможу їм заощадити тридцять доларів.

— «Зоряний експрес», — швидко відповіла вона. — Відгуки хороші, просто я була не в тому настрої.

Вона знала, що я ходив до Вайдера, тому запитала мене, як усе пройшло і чи дійшли ми згоди відносно бібліотеки. Я розповів їй: він дав мені чек, яким я збирався розрахуватися за квартиру, і я вже відпрацював кілька годин.

Коли ми повернулися всередину й сіли на диван, вона запитала:

– Щось не так, Річарде. Поговорімо про це?

Я вирішив, що безглуздо намагатися приховати все, тому сказав:

– Вайдер розпитував мене про наші стосунки. І...

– Що саме?

– Дивні запитання... Він також хотів дізнатися, чи не підходили до мене щодо нього, і питав, що ти розповіла мені про дослідження, яке ви з ним робите.

– Ага!

Я чекав, що вона продовжить, але Лора мовчала.

– Ба більше, він натякав, що ти, можливо, збрехала мені й що в Нью-Йорк поїхали з якоїсь іншої причини.

На якусь мить вона замовкла, а тоді запитала мене:

– І ти повірив йому?

Я знизав плечима.

– Я вже й не знаю, що думати. Я не знаю, чи маю право розпитувати тебе про те, що ти робиш чи не робиш. Ти не моя власність, і не думаю, що я підозріливий хлопець.

Вона тримала горня в долонях, немов птаху, яку збиралася випустити.

– Добре, то ти хочеш, щоб ми це з'ясували?

– Звісно.

Вона поставила горня на стіл і вимкнула телевізор. Ми домовилися не палити в будинку, але вона закурила. Я вважав це винятковою обставиною, тому правила тимчасово діяти припинили.

– Гаразд, не все зразу. Коли я переїхала сюди, мені навіть на думку не спадало починати стосунки з тобою чи з кимось ще. Наприкінці першого курсу я почала зустрічатися з хлопцем з економічного факультету. Ми провели літо окремо; обое повернулися додому.

Відновили стосунки восени, і деякий час усе здавалося добре. Я закохалася в нього або так принаймні думала, хоча й знала, що почуття невзаємне – він був непостійний, не брав на себе жодних емоційних зобов'язань. Я підозрювала, що він зустрічається з іншими дівчатами, тому злилася на себе за те, що терплю його. Саме тоді я почала працювати на Вайдера. Спочатку як волонтер, так само, як ще зо двадцять чи тридцять інших студентів, але незабаром, коли ми взялися обговорювати його роботу, гадаю, я йому сподобалася. Я перейшла на вищий рівень. Стала його асистенткою, якщо можна так сказати. Хлопець, про якого я говорила, приревнував. Він почав стежити за мною, розпитував про стосунки з Вайдером. Декан отримав анонімного листа, у якому мене і професора звинувачували в тому, що ми коханці.

– Як звали того хлопця?

– Упевнений, що хочеш знати?

– Звісно.

– Його звали Тімоті Сандерз. Він і досі тут вчиться, у магістратурі. Пам'ятаєш, коли ми були в барі «У Роберта», на Лінкольн-стрит, одразу ж після того, як уперше зустрілися?

– Пам'ятаю.

– Він був там із дівчиною.

– Гаразд, продовжуй.

– Після того листа до декана Вайдер оскаженів. Я дуже хотіла продовжувати працювати з ним, оскільки вже була залучена в його дослідницьку програму. Йшлося про мій шанс зробити собі кар'єру в цій галузі. Я не збиралася дозволити Тімоті зруйнувати такий шанс. Я зізналася Вайдеру в певних підозрах щодо того, хто відправник того листа. Він змусив мене пообіцяти розірвати свої стосунки з Тімоті, що я й так збиралася зробити. Ми з Тімоті поговорили, і я сказала йому, що не хочу продовжувати зустрічатися з ним. Як не дивно, саме тоді, здавалося, він щиро закохався в мене. Він слідував за мною, куди б я не пішла, надсилав листи з довгими сопливими історіями, попереджаючи, що серйозно налаштований покінчити з життям, і я житиму з почуттям провини. Він надсилав мені додому і в університет квіти, випрошував зустрітися з ним хоча б на кілька хвилин. Я дотримала свого рішення і відмовилася розмовляти з ним. Вайдер запитував мене зо два рази, чи той хлопець ще присутній у моєму житті, і, здавалося, залишився задоволений, коли я сказала йому, що порвала з Тімоті назавжди, і, що б не трапилося, ніколи не зміню свою думку. Тоді Тімоті застосував іншу тактику і почав завуальовано погрожувати. Здавалося, він одержимий. Якось я бачила його неподалік Вайдерового будинку, він сидів у своєму автомобілі, припаркованому під вуличним ліхтарем на розі. Через нього я переїхала сюди. На деякий час Тімоті зник, і я зустріла його знову, як уже казала, того



вечора в барі. Після того він підійшов до мене в студмістечку, і я зробила помилку, погодившись випити з ним горнятко кави. Я була переконана: він змирився з тим, що все скінчилося, враховуючи те, що він припинив переслідувати мене.

– Вибач, що перебиваю, – сказав я. – Але чому ти не звернулася в поліцію?

– Я не хотіла неприємностей. Тімоті не був жорстоким. Він жодного разу не спробував вдарити мене, тому я не почувалася в якійсь фізичній небезпеці. І я сумніваюся, що поліціанти зацікавляться закоханим хлопцем, що гине за аспіранткою, допоки той не порушить закон. Але після кави разом усе почалося знову. Він сказав мені, що я все ще кохаю його і, хоча не визнаю, рано чи пізно зрозумію це. Що він був настільки засмучений, коли ми розійшлися, що тепер проходить курс терапії в Нью-Йорку. Я хвилювалася, що він може прийти сюди й улаштувати сцену, а ти розгніваєшся. Коротко кажучи, я погодилася поїхати з ним на один із сеансів, щоби продемонструвати психологу, що я людина з плоті й крові, а не плід його уяви, видумана подруга, у чому, як він підозрював, був переконаний психолог. Тому я й вирушила в Нью-Йорк. Він уже дізнався мою нову адресу. Після візиту до психолога я зустріла Дарму і провела ніч у її батьків, як уже тобі розповідала. Це все. Тімоті обіцяв ніколи не намагатися знайти мене знову.

– Чому ти не сказала мені правду? Хіба це не було б простіше?

– Бо довелося б розповісти тобі все, що я тільки-но розповіла, а я не хотіла. Цей хлопець не що інше, як тінь із мого минулого, і я хочу, щоб він там і залишався, з іншими тінями. Річарде, в усіх нас є речі, які хочеться забути, та ми нічого не можемо з цим удіяти. І речі з минулого не варто виставляти напоказ, бо іноді їхнє значення занадто складне чи надто болюче. Краще їх приховувати.

– І це все? Ти пішла з ним на один сеанс, поспілкувалася з психіатром, а потім ви просто розійшлися?

Вона здивовано глянула на мене.

– Так, я ж сказала тобі, що це все.

– А що сказав лікар?

– Він був переконаний, що Тімоті вигадав усю цю історію про наші стосунки. Що колишня дівчина – це своєрідна проекція, яку він створив для себе, і що це, ймовірно, не має ніякого зв'язку з реальною людиною на ім'я Лора. Це якось пов'язано з вихованням мачухою, яка не любила його, а він не міг витерпіти думку, що його відштовхують. Але чому тебе цікавить усе це лайно?

Сутеніло, але ніхто з нас не встав, щоб увімкнути світло. Ми сиділи в напівтемряві, як на

полотні Рембрандта під назвою «Лора випрошує прощення в Річарда».

Я хотів її, не міг дочекатися, щоб зняти з неї одяг і відчути її тіло поруч із моїм, але водночас почувався, наче мене обдурили й зрадили. Мене загнали в глухий кут, і я не знав, що робити далі.

– Вайдер знав про це? – запитав я. – Він знав справжню причину, чому ти збиралася до Нью-Йорка?

Вона підтвердила, що знав.

– І чому він відчував потребу привернути до цього мою увагу?

– Тому що саме так він і робить, – відрізала вона сердито. – Тому що йому, напевне, не подобається, що в нас стосунки. Може, він ревнує і не може опиратися спокусі підкинути дров у вогонь, тому що це він уміє робити найкраще: маніпулювати, гратися з розумом інших людей. Я попереджала тебе, що ти не знаєш, який він насправді.

– Але ти описала його як генія, якогось напівбога і сказала мені, що ви хороші друзі. А зараз...

– Ну, здається, іноді навіть геній може стати справжнім придурком.

Я знав, що страшенно ризикую, запитуючи це, проте продовжив.

– Лоро, у вас із Вайдером були якісь стосунки?

– Ні.

Я був вдячний, що вона дала мені пряму відповідь, без жодного лицемірного обурення або (майже) неминучого «як ти міг навіть подумати таке»?

Але все ж за якусь мить вона додала:

– Мені прикро, Річарде, що така думка промайнула в твоїй голові. Але з огляду на обставини я розумію.

– Я був трохи здивований, коли дізнався, що в тебе є ключі від його дому. Вайдер сказав мені.

– Якби ти запитав мене, я б теж тобі сказала. Це не секрет. Він сам, не має співмешканки. Жінка приходить кожної п'ятниці прибирати, а також його колишній пацієнт, який живе поруч, приходить щоразу, коли йому потрібен домашній майстер. Він дав мені ключі про

всяк випадок. Я ніколи їх не використовувала, повір мені. Я ніколи не приходила, коли його не було вдома.

Її обличчя ледь виднілося в присмерку вітальні, і мене непокоїло, хто ж така Лора Бейнз насправді, та Лора Бейнз, яку я зустрів лише кількома тижнями раніше і про яку, зрештою, нічого не знав. Тоді я відповів на своє власне питання: вона – жінка, яку я кохав, і це все, що справді важливо.

Того ж вечора, після того як ми домовилися більше ніколи не говорити про цей випадок – а я був досить молодий, щоб давати обіцянки, яких неможливо дотриматися, – Лора розповіла мені про експерименти, які робив Вайдер. Навіть вона не знала всіх подробиць.

Зв'язок професора з владою почався близько семи років тому, коли його вперше викликали як свідка-експерта у справі про вбивство. Адвокат обвинуваченого наполягав на тому, що його клієнт не міг постати перед судом через неосудність. У таких випадках, як пояснила Лора, збирається команда з трьох експертів, і вони разом складають звіт про психічний стан обвинуваченого, а потім суд вирішує, чи версія захисту обґрунтована, чи ні. Якщо експерти підтверджують, що обвинувачений страждає на психічне захворювання, яке робить його нездатним зрозуміти природу обвинувачень, висунутих проти нього, то його переводять у судово-психіатричну лікарню. Пізніше на прохання адвоката пацієнта можуть перевести у звичайну психіатричну лікарню або навіть звільнити, якщо суддя прийме рішення на його користь.

Вайдер, який на той час викладав у Корнелльському університеті, засвідчив, що такий собі сорокавосемірічний Джон Тібурон, якого звинувачували у вбивстві сусіда, вдає хворого на амнезію, хоча два інші експерти вважали, що він психічно хворий, страждав на параноїдальну шизофренію й що його передбачувана втрата пам'яті справжня.

Зрештою, було доведено: Вайдер мав рацію. Дослідники виявили журнал, який вів Тібурон, де він описував свої справи до найменших подробиць. Сусід був не єдиною жертвою. Крім того, Тібурон збирав інформацію про симптоми різних психозів, які могли б бути підставою для виправдання. Іншими словами, злочинець упевнився: в тому разі, якщо його спіймають, він зможе досить переконливо прикидатися, щоб експерти повірили, що він психічно хворий.

Після цього випадку Вайдера продовжували викликати як консультанта, і він дедалі більше зацікавлювався вивченням пам'яті й аналізом пригнічених спогадів, які були в моді після публікації книжки «Мішель пам'ятає», написаної психіатром і ймовірною жертвою сатанинського ритуального насильства в дитинстві. Вайдер розглянув сотні таких випадків, навіть використовував гіпноз для подальшого просування дослідження. Він відвідував в'язниці й судово-психіатричні лікарні, говорив із небезпечними злочинцями і вивчав

незліченні випадки амнезії.

Урешті, він дійшов висновку, що деякі випадки пригнічення спогадів, особливо коли суб'єкти зазнали серйозної психологічної травми, виникають, коли вмикається свого роду автоімунна система – суб'єкт досить легко стирає травматичні спогади або очищає їх, щоб зробити прийнятними, так само, як біла кров'яна клітина атакує вірус, що проникнув у тіло. Отже, наш мозок укомплектований і кошиком для сміття.

Але якщо такі процеси розгорталися спонтанно, чи можна було розшифрувати їхній механізм, щоб терапевт міг запустити його та керувати ним? Оскільки спонтанне спрацьовування механізму досить часто спричиняло незворотні пошкодження і безпечні спогади могли стертися разом із травматичними, спроба пацієнта уникнути травми призводила до нової травми, у деяких випадках більшої, ніж попередня. Це неначе вирішити проблему потворного шраму чи опіку, відрізавши всю руку.

Вайдер продовжив свої дослідження, на той час перебравшись до Принстона.

Саме там до нього звернулися представники одного агентства, як він загадково висловився в розмові з Лорою, щоб запропонувати йому місце керівника програми, розробленої цією установою. Лора більше нічого не знала, але підозрювала, що проект містив видалення чи «очищення» травматичних спогадів, від яких страждали солдати та таємні агенти. Вайдер не хотів говорити про це. Справи йшли не надто гладко, і стосунки між ними й професором ставали дедалі напруженішими.

Від її слів мороз пішов по спині. Здалося дивним відкрити для себе, що безсумнівні, на мою думку, уривки реальності, ймовірно, насправді були тільки результатом суб'єктивної точки зору про певну річ чи ситуацію. За її словами, наші спогади, немов кіноплівка, яку досвідчений редактор зображень здатен склеїти за власним бажанням, або немов желатин, який можна залити в будь-яку форму.

Я сказав, що мені важко погодитися з такою теорією, але Лора заперечила мені.

– Хіба в тебе ніколи не складалося враження, що ти вже пережив щось чи був у певному місці, а потім з'ясовуєш, що ніколи не був там, тільки чув розповіді про це в дитинстві? Твоя пам'ять просто стерла спогад про те, як тобі розповіли історію, і замінила його подією.

Так, протягом тривалого часу, я гадав, що дивився Супербоул 1970 року по телевізору і бачив, як «Вожді з Канзас-Сіті» побили «Міннесотських Вікінгів». Але насправді тоді мені було тільки чотири роки, і я думав, що бачив це лише через неодноразово почуту татову розповідь про ту гру.

– От бачиш! Це один із типових прикладів, як важко дослідникам розібратися із заявами

очевидців. Зазвичай вони пропонують суперечливу інформацію, навіть очевидні подробиці, такі як, наприклад, колір автомобіля, який збив людину та втік. Дехто каже: автівка червона, інші готові присягнути, що вона синя, а зрештою з'ясовується, що вона жовта. Наша пам'ять – не відеооператор, який записує все, що відбувається перед об'єктивом, Річарде, а радше сценарист і режисер в одному наборі, які роблять власні фільми з уривків реальності.

Не знаю, чому, але того вечора я приділяв її словам більше уваги, ніж зазвичай. Зрештою, мені було байдуже, над чим там працював Вайдер. Але я дуже хотів знати, чи вона розповіла правду про Тімоті Сандерза.

Лора казала правду про силу імен, і саме тому його я пам'ятаю майже тридцять років потому. Також я вкотре задумався того вечора, чи її стосунки з професором були строго професійні. Сексуальні домагання стали модною темою у вісімдесятих роках, і університети теж були не захищені від скандалів. Іноді вистачало простого звинувачення, щоб зруйнувати кар'єру або принаймні кинути тінь. Тому я не йняв віри, що Вайдер за його положення здатний ризикувати всім заради брудної інтрижки з ученицею, незалежно від того, як його могло тягнути до неї.

Тоді ми обоє ночували на дивані у вітальні, і довгий час після того, як вона заснула, я не спав, дивлячись на її оголене тіло, довжезні ноги, вигин стегон, прямі плечі. Вона спала, як дитинка, зі стиснутими кулачками. Я вирішив повірити їй: іноді нам необхідно беззаперечно повірити, що слона можна витягти з циліндра.

Чотири

Наступного четверга ми провели День подяки разом. Ми купили готову індичку в маленькому сімейному ресторанчику на Ірвінг-стріт і запросили пару приятелів-студентів, друзів Лори. Мій брат Едді хворів – у нього була застуда, і мама дуже злякалася, коли знайшла його одного ранку в агонії від сильної лихоманки – і я поговорив із ними телефоном більш ніж годину, повідомивши новину про те, що знайшов роботу з неповним робочим днем. Ні Лора, ні я не згадували про Тімоті Сандерза чи Вайдера. Ми не лягали спати майже до ранку, розважаючись, а потім поїхали до Нью-Йорка, де провели вихідні в невеличкому готелі в Бруклін-Гайтс.

Наступного тижня я двічі ходив до будинку Вайдера, користуючись ключами, які він залишив Лорі, доки сам він перебував в університеті.

Мені подобалося те спокійне просторе місце, яке було майже магічним для таких, як я, хто проводив усе своє життя в темних шумних халупах. Тиша всередині будинку здавалася майже неприродною, і вікна вітальні виходили на озеро. Я міг стояти там годинами, дивлячись на обриси верб, що схилилися над водою, наче на картині пуантиліста.

Я провів таємне дослідження оточення.

Унизу були вітальня, кухня, ванна і комірчина. Нагорі – бібліотека, дві спальні, ще одна ванна кімната і гардеробна, достатньо велика, щоб за потреби її використовувати як додаткову спальню. У підвалі був маленький винний льох і спортзал із гирями, розкиданими по підлозі, зі стелі спускався червоний підвісний мішок для боксу «Еверласт», а пара боксерських рукавиць звисала з гвіздка на стіні. У спортзалі тхнуло потом і чоловічим дезодорантом.

Я завжди був педантичним хлопцем, тому організація бібліотеки Вайдера здавалася радше привілеєм, ніж роботою. Полиці заповнювалися рідкісними виданнями та назвами, про які я навіть ніколи не чув. Більш ніж половина з них – підручники з медицини, психології та психіатрії, а решта – література, мистецтво та історія. Я так спланував свій час, щоб половина залишалася на читання, оскільки сумнівався, що професор захоче позичити мені будь-який із його цінних томів.

Я був тут вже вдруге за тиждень і зробив невеличку перерву на обід. Смакуючи сандвіч, який приніс із собою, і, дивлячись через вікно на озеро, я усвідомив, що будинок, як і його власник, мав на мене дивний вплив. Він водночас і приваблював, і відштовхував.

Він приваблював мене, бо то був саме такий будинок, у якому я хотів би жити, якби був успішним письменником і якби той успіх заповнив мої кишені купою грошей. Оскільки моє навчання у Принстоні добігало кінця і я почав серйозно задумуватися про те, що робитиму далі, я надзвичайно хвилювався, що все піде не так, як того хотілося. Кілька оповідань, які я на той час розіслав у літературні журнали, дістали відмови, хоча деякі з них супроводжувалися словами заохочення від редакторів. Я працював над романом, але не зовсім розумів, чи справді він вартий напруженої роботи.

Альтернативою могло б бути нудне життя жалюгідного відлюдькуватого вчителя англійської мови в якомусь маленькому містечку, в оточенні глумливих підлітків. Я б докотився до життя у твідових піджаках зі шкіряними латками на ліктях та з папкою, у якій зберігав би чернетку книжки, яку ніколи не закінчу, і яка була б ярмом на моїй шиї.

Будинок видався мені загальноновизнаним символом успіху, і на декілька хвилин я уявив, що він мій, що я живу там із жінкою, яку кохаю і яка вже стала моєю дружиною. Я зробив перерву перед написанням наступного бестселера і спокійно й розслаблено чекаю на Лору, щоб разом провести вечір у «Таверн» на Грін-стрит чи в «Фор Сізонз», де нас би

впізнавали та зацікавлено й захоплено спостерігали за нами.

Але цей образ швидко почав танути, наче від контакту з руйнівною хімічною субстанцією, коли я згадав: дім належить чоловіку, якому я не зовсім довіряю. Хоча я був схильний вірити, що Лора казала мені правду і їхні стосунки були суто професійні, щоразу в тому будинку я не міг приборкати свою уяву. Наче я бачив, як вони паруються просто на дивані у вітальні або як піднімаються в спальню, вже голі, й розважаються там, допоки не впадуть на простирадла. Я уявляв всі збочені ігри, до яких докотилася Лора, щоб роздразнити старого, повзаючи під його столом зі спокусливою посмішкою на обличчі, у той час як він розстібав штани й робив непристойні натяки.

Навіть коли його там не було, Вайдер позначав свою територію, неначе кожен предмет був частиною його особистого вівтаря.

Того ранку я погодився зустріти Лору біля військового меморіалу в парку о третій пополудні, щоб ми встигли на поїзд до Нью-Йорка. О другій я замкнув двері бібліотеки й спустився, щоб приготуватися до виходу. Я ледь не зомлів, коли побачив високого хлопця – він сидів посеред вітальні. Він тримав предмет, що я миттєво ідентифікував як молоток.

Район уважався спокійним, але в ті роки газети були завжди переповнені історіями про пограбування і навіть убивства.

Хлопець, одягнений у парку, бавовняну толстовку та джинси, зупинився і подивився на мене. Мое горло пересохло, і коли я спробував заговорити, то ледь впізнав свій голос.

– Чоловіче, хто ти в біса такий?

Якусь мить він стояв непорушно, наче не знав, що відповісти. У нього були велике кругле неприродно бліде обличчя, скуйовджене волосся та кількаденна щетина на щоках.

– Я Дерек, – нарешті відповів він, наче я мав чути про нього. – Джо, я маю на увазі професора Вайдера, попросив мене відремонтувати отой ламбрекен.

Він показав своїм молотком на одне з вікон, і я помітив на підлозі ящик з інструментами.

– Як ти зайшов? – запитав я.

– У мене є ключі, – відповів він, показуючи на кавовий столик біля дивану, на якому лежала в'язка, про яку йшлося. – А ти з бібліотеки, правильно?

Я здогадався, що це той колишній пацієнт, про якого згадувала Лора та який відповідав за

ремонт у будинку Вайдера.

Я поспішав, тому не затримався, щоб запитати його ще дещо, і не зателефонував Вайдеру, щоб перевірити Дерекові слова. Зустрівши Лору десь через годину, я розповів їй про зустріч, що ледь не спричинила серцевий напад.

– Того чоловіка звати Дерек Сіммонз, – сказала вона мені. – Він у професора вже декілька років. Насправді саме Вайдер піклується про нього.

Дорогою до станції Принстон Джанкшн, де ми збиралися сісти на поїзд до Нью-Йорка, Лора розповіла мені Дерекову історію.

Чотири роки тому його звинуватили у вбивстві власної дружини. Вони жили в Принстоні, були одружені п'ять років і не мали дітей. Дерек працював механіком, а його дружина Анна була офіціанткою в кав'ярні на Насса-стрит. Як пізніше заявляли сусіди та друзі сім'ї, вони ніколи не сперечалися і, здавалося, у них щасливий шлюб. Одного ранку Дерек викликав із дому швидку допомогу, сказавши оператору, що його дружина у важкому стані. Працівники швидкої знайшли її у вітальні без ознак життя, у калюжі крові, з численними колотими пораненнями в шию і груди. Помічник лікаря констатував смерть, на виклик прибули криміналісти.

Дерекова версія трагедії виявилася такою. Він повернувся додому близько сьомої вечора, зробивши покупки в крамниці неподалік. Він поїв, подивився телевізор, а потім ліг спати, знаючи, що Анна працюватиме в нічну зміну і повернеться пізно.

Прокинувся о шостій ранку, як завжди, і побачив, що в ліжку поряд із ним дружини не було. Вийшовши зі спальні, він знайшов її закривавлену на підлозі у вітальні. Він не знав, жива вона чи мертва, тому викликав швидку.

Спочатку слідчі подумали, що, можливо, чоловік говорить правду. Двері були незамкнені й ознак зламу не побачили, отже, можливо, хтось переслідував її, напавши, коли вона заходила до квартири. Можливо, злочинець усвідомив, що в будинку є ще хтось, тому втік, нічого не вкравши. (Сумочку жертви, у якій було приблизно сорок доларів готівкою, знайшли поряд з її тілом.) Слідчий визначив, що вона померла приблизно о третій ранку. У Сіммонза не було мотиву вбивати свою дружину, і він здавався спустошеним через її втрату. Дерек не мав ні боргів, ні інтрижок на стороні, не ліз у чужі справи на роботі й загалом уважався працьовитим і спокійним.

Лора дізналася всі подробиці від Вайдера, який був одним із трьох експертів, що оцінювали психічний стан Дереків після звинувачення у вбивстві дружини; його адвокат вимагав, щоб його визнали невинним через божевілля. З тієї чи іншої причини Вайдер



подав цю справу як украй важливу.

Згодом детективи виявили низку речей, що виставили Дерек в дуже поганому світлі.

По-перше, Анна Сіммонз розпочала любовний зв'язок за декілька місяців до вбивства. Особу її коханця так і не встановили, – принаймні це не набуло розголосу, – але здавалося, що стосунки були серйозними, і ті двоє планували одружитися після того, як Анна подасть на розлучення. У вечір убивства Анна закінчила зміну і замкнула кафе близько десятої. Потім коханці пішли до дешевої двокімнатної квартири, яку Анна орендувала протягом двох місяців, на тій же вулиці, де сталося вбивство. Вони залишалися там до опівночі, після чого жінка замовила таксі й поїхала додому. Згідно зі свідченнями водія та інформацією, записаною на лічильнику, Анну Сіммонз висадили перед її будинком о 1:12 ночі.

Дерек заявив, що навіть не підозрював про любовний роман дружини, але слідчі вважали це малоймовірним, тому тепер у них був мотив – ревності – й убивство могло легко стати злочином на ґрунті пристрасті.

По-друге, жінка мала рани на руках, що слідчі називають «захисними ранами», іншими словами, вона підняла руки, намагаючись захиститися від злочинця, який, імовірно, використовував великий ніж. Навіть якщо Дерек спав нагорі в той час, коли його дружина боролася за своє життя, навряд чи він нічого не чув би. Анна, напевно, кликала б на допомогу. (Двійко сусідів пізніше засвідчили, що чули її крики, але не зателефонували до поліції, оскільки крики припинилися, перш ніж їм удалося цілком прокинутися.)

По-третє, подруга жертви підтвердила, що з кухні Сіммонзів зник ніж, який вона запам'ятала, бо лише кількома тижнями раніше допомагала Анні готувати страви до дня народження. Дерек лише знизав плечима, коли під час слідства його запитали про ніж, опис якого вказував на те, що саме він – знаряддя вбивства. Так, ніж існував, але Дерек не знав, що з ним трапилося, бо про кухню дбала його дружина.

Урешті детективи також виявили, що багато років тому підлітком Дерек страждав від сильного нервового розладу. Його помістили у психіатричну клініку Марлборо і протримали там два місяці, він пропустив останній рік навчання в школі. У нього було діагностовано шизофренію, і він вживав ліки відтоді, як його випустили. Хоча доти він був дуже хорошим учнем, однак припинив навчання в коледжі й натомість отримав кваліфікацію електрика та знайшов низькокваліфіковану роботу в «Сіменс».

Отож, детективи побудували викривальну теорію і зробили висновок, що події розвивалися так. Анна прибула додому о 1:12 ночі, й почалася сварка. Чоловік звинуватив її в любовному зв'язку, а вона, можливо, повідомила йому про свій намір розлучитися. Через дві години Дерек узяв ніж із кухні й убив її. Потім позбувся знаряддя вбивства і викликав швидку. Так, наче він щойно виявив тіло своєї дружини. Можливо, у нього був нервовий

розлад чи напад шизофренії, але висновок про це могли зробити тільки лікарі.

Після того як Сіммонза заарештували за підозрою у вбивстві, його адвокат замкнувся на теорії нервового розладу і попросив, щоб його клієнта оголосили невинним через божевілля. У той час звинувачений уперто продовжував стверджувати, що він невинний, відмовляючись від усіляких угод.

Оглянувши його декілька разів, Джозеф Вайдер дійшов висновку, що Дерек Сіммонз страждає від рідкісної форми дисоціативного розладу, і замолоду в нього було помилково діагностовано шизофренію. Психоз спричиняв періодичні випадки так званого стану фуги, коли пацієнт повністю втрачає самоусвідомлення, пам'ять і почуття ідентичності. У надзвичайних випадках такі особи можуть зникати з дому, а потім їх відшуковують через роки в іншому місті чи штаті, де вони живуть під іншим ім'ям, не пам'ятаючи нічого про старе життя, деякі повертаються до свого старого «я», але повністю забувають про ті, які тим часом створили; а інші залишаються повністю охоплені своїм новим життям.

Якщо діагноз Вайдера був правильним, можливо, Сіммонз не пам'ятав нічого про те, що робив тієї ночі, коли через стрес і змінену свідомість, спричинену раптовим переходом від сну до пробудження, він діяв так, наче був зовсім іншою особою.

Доповідь Вайдера переконала суд, і суддя постановив, щоб Сіммонза відправили до психлікарні у Трентоні, поряд з іншими потенційно небезпечними хворими пацієнтами. За згодою цього закладу та адвоката пацієнта Вайдер продовжував лікувати Сіммонза, використовуючи гіпноз і революційну методику, що містила і суміш ліків проти конвульсій.

На жаль, через декілька місяців у лікарні на Сіммонза напав інший пацієнт і поранив йому голову, що врешті погіршило його стан. Дерек Сіммонз повністю втратив пам'ять, не відновивши її. Його мозок міг формувати і накопичувати нові спогади, але відновити старі було неможливо. Лора пояснила мені, що такий вид травми називається ретроградною амнезією.

Через рік, за наполяганням Вайдера, Дерек перевели до психлікарні в Марлборо, де режим був не настільки суворий. Там професор допоміг йому відновити його особистість. Фактично, за словами Лори, це була лише напівправда: пацієнт став Дерек Сіммонзом ще раз лише в тому сенсі, що він мав те саме ім'я і фізичну зовнішність. Він знав, як писати, але навіть не припускав, де він навчився це робити, він не пам'ятав навіть того, що ходив до школи. Дерек міг працювати електриком, але знову ж таки поняття не мав, як він навчився ремесла. Усі його спогади до того, як на нього напали в лікарні, були замкнені десь у його підсвідомості.

Навесні 1985 року суддя підтвердив прохання адвоката про звільнення Сіммонза з психлікарні через складність справи та цілковиту відсутність у пацієнта будь-яких жорстоких схильностей. Але, як сказала Лора, було зрозуміло, що Дерек Сіммонз не

зможе потурбуватися про себе. Він не мав жодних перспектив щодо працевлаштування і рано чи пізно все скінчилося б психлікарнею. Він не мав ні братів, ні сестер, його мати померла від раку, коли він був ще малим. А батько, з яким Дерек ніколи не був близьким, виїхав із міста після трагедії, не залишивши нової адреси і не цікавлячись долею сина.

Тому Вайдер орендував для нього невеличку двокімнатну квартиру недалеко від свого власного дому і платив йому щомісяця за утримання будинку. Дерек жив сам, сусіди вважали його диваком. Час від часу він замикався і не з'являвся днями чи тижнями. Протягом цих періодів саме Вайдер приносив йому їжу і переконувався, що той вживає ліки.

Історія Дерек Сіммонза зворушила мене, як і ставлення Вайдера до нього. Саме з допомогою Вайдера цей хлопець, убивця він чи ні, зміг жити достойно. І він був вільний, навіть якщо його свобода й обмежена хворобою. Без Вайдера він закінчив би в божевільні, як нікому не потрібна руїна, в оточенні брутальних охоронців і небезпечних пацієнтів. Лора розповіла мені, що декілька разів вона з професором відвідувала лікарню в Трентоні, щоб виконати польові дослідження; вона гадала, що психлікарня – це, можливо, найзловісніше місце на світі.

Наступного тижня, коли почав падати перший сніг, я тричі відвідав будинок Вайдера й щоразу виявляв там Дерек, який робив дрібний ремонт. Ми розмовляли і курили разом, дивлячись на озеро, що здавалося розтрощеним під похмурым небом. Якби я не знав про його стан, то подумав би, що він нормальний чоловік, хоч і сором'язливий, самотній і не дуже розумний, у будь-якому разі він здавався м'яким і нездатним завдати якоїсь шкоди. Він говорив про Вайдера з благоговінням і розумів, чим завдячує професорові.

Він розповів мені, що недавно взяв цуценя з притулку. Він назвав його Джеком і щовечора водив його на прогулянку в парк неподалік.

Я згадав тут Дерек і його історію, тому що він відіграє важливу роль у трагедії, що мала трапитися.

П'ять

На початку грудня я почув одну з найважливіших новин у своєму житті.

Один із бібліотекарів Файрстоуна, знайома, яку звали Ліза Вілер, сказала мені, що

редактор нью-йоркського літературного журналу «Сігніче» читатиме лекцію в Насса-голі. Попри обмежений наклад, журнал, якого вже не існує, тоді досить добре сприймався. Ліза знала, що я хочу надрукуватися, тому дістала мені запрошення і порадила після лекції поговорити з редактором та попросити його почитати мої оповідання. Я не був ні сором'язливим, ні наполегливим, тож протягом наступних трьох днів розмірковував, що робити. Зрештою, здебільшого через наполегливість Лори я вибрав три оповідання, поклав їх у конверт разом із резюме і з'явився на лекції з пакетом під пахвою.

Я приїхав заздалегідь, тож чекав навпроти будівлі й кунив. За межами зали повітря було свинцево-сірим й наповнене криками ворон, що гніздилися в довколишніх деревах.

Знову падав сніг, і два бронзових тигри, що охороняли вхід у зал, скидалися на марципанові фігурки на якомусь величезному торті, посипаному цукровою пудрою. Худий чоловік, одягнений у вельветову куртку зі шкіряними латками на ліктях і краватку, що пасувала до його одягу, підійшов до мене і попросив прикурити. Він скручував собі сигарети і кунив крізь кістяний мундштук (чи, може, то була слонова кістка), який він тримав між великим і вказівним пальцями, наче денді з Едвардіанської епохи.

Ми розговорилися, і він поцікавився моєю думкою щодо теми лекції. Я зізнався, що насправді не знаю, про що йтиметься, але сподіваюся показати деякі свої оповідання лектору, який є редактором журналу «Сігніче».

— От і чудово, — сказав він і видихнув хмару сизого диму в повітря. У нього були тонкі вуса-олівець, як у часи регтайму. — І про що ваші оповідання?

— Важко сказати. — Я знизав плечима. — Я б волів, щоби їх читали, а не говорили про них.

— Знаєте, Вільям Фолкнер сказав те саме. Хорошу книжку треба тільки читати, а не говорити про неї. Дуже добре, дайте їх мені. Закладаюся, вони в тому конверті.

Від подиву я роззявив рота.

— Джон М. Гартлі, — сказав чоловік, переклавши мундштук у ліву руку і простягаючи праву.

Я потиснув йому руку з почуттям, що невдало почав знайомство. Він помітив мое збентеження і підбадьорливо усміхнувся мені, оголивши два ряди пожовтілих від тютюну зубів. Я вручив йому конверт із моїми оповіданнями і резюме. Він узяв його і запхав у пошарпаний шкіряний портфель, який опирався на металеву ніжку попільнички між нами. Ми докурили і, не промовивши більше ні слова, пішли в зал.

У кінці лекції, відповівши на всі запитання із зали, він обережно кивнув мені і, коли я

підійшов до нього, вручив мені візитку і сказав, щоб я зв'язався з ним через тиждень.

Я розповів Лорі про те, що сталося.

– Це знак, – переможно сказала вона, переконана в цьому.

Вона сиділа гола, вилізши на імпровізований стіл, який я склав в одному з кутків вітальні. Лора махала ногами, щоб висушити свіжонанесений на нігті лак, і одночасно протирала лінзи окулярів шматком шкіри.

– Ось як буває, коли щось написано зірками, – продовжувала вона. – Все складається, плине природно, неначе уривок хорошої прози. Ласкаво просимо у світ письменників, містере Річард Флінн, сер.

– Просто почекаймо і подивімося, що буде, – скептично відповів я. – Цікаво, чи я вибрав добрі оповідання і чи він хоча б гляне на них. Можливо, вони вже в смітнику.

Вона була короткозора і, коли не носила окулярів, то примружувала очі, щоб щось бачити, тому видавалася сердитою. Лора подивилася на мене, насупилася і показала язика.

– Не будь таким упертим песимістом! Песимісти мене нервують, особливо молоді. Щоразу, ще дитиною, коли я пробувала щось нове, мій батько постійно втовкмачував мені, які непереборні труднощі стояли між мною і моєю мрією. Думаю, саме тому я в п'ятнадцять покинула живопис, хоча мій учитель казав, що я дуже талановита. Коли я поїхала на свій перший міжнародний математичний конкурс у Франції, він попередив мене, що журі може бути упередженим на користь французьких учасників, отож не варто й сподіватися.

– І сказав правду? Вони були упереджені на користь сиродів?

– Швидше за все, що ні. Я посіла перше місце, а хлопець із Меріленду – друге.

Вона поклала шматок шкіри на стіл, натягнула на носа окуляри й притисла коліна до грудей, обхопивши їх руками, наче раптом змерзла.

– Річарде, у мене відчуття, що все буде добре. Ти народився, щоби бути письменником, я це знаю, і ти теж це знаєш. Але тобі нічого не подадуть на блюдечку. Після того як тато помер, коли мені було шістнадцять, я передивилася всі ті речі, які він тримав під замком у шухляді столу, а я завжди хотіла поритися там. Серед його паперів я знайшла маленьку чорно-білу фотокартку дівчини приблизно мого віку, її волосся було прибрано назад обручем. Вона не була дуже красивою – звичайна дівчина, – але очі мала красиві. Я показала фото мамі, і вона бовкнула, що то татова дівчина шкільних часів. Він чомусь зберігав фото всі ці роки. Знаєш, що я маю на увазі? У нього хтозна чому не було сміливості залишитися з цією дівчиною, і він зібрав у собі стільки нещастя, що поширював

його на всіх навколо, він став мов каракатиця, що бризкається чорнилом, щоб сховатися. А тепер, знімай штани, кеп. Хіба не бачиш, тебе чекає гола дама?

Виявилося, що Лора мала рацію.

Через тиждень ми їли піцу в італійському ресторані на Насса-стрит, коли мені раптом спало на думку негайно зателефонувати в офіс «Сігніче».

Я зайшов у телефонну будку біля дверей у туалет, кинув у щілину кілька четвертаків і набрав номер із візитки, котру носив з собою ще з лекції. Мені відповіла молода жінка, я відрекомендувався і попросив покликати містера Гартлі. Через кілька секунд на іншому кінці лінії я почув голос редактора.

Я нагадав йому, хто такий, і він одразу зрозумів.

— Гарні новини, Річарде. Я ставлю вас у наступний номер, який вийде в січні. Це буде потужний номер. Після свят у нас завжди збільшується кількість читачів. Я не змінив навіть коми.

Я був приголомшений.

— Яке оповідання ви вибрали?

— Вони короткі, тому я вирішив опублікувати всі три. Виділяю вам п'ять сторінок. До речі, нам знадобиться ваша фотографія, чорно-біла, портретного формату. Також нам потрібна коротка біографія.

— Це звучить неймовірно... — сказав я і вслід пробурмотів якісь слова вдячності.

— Ви написали дуже хороші оповідання, і цілком природно, що їх повинні прочитати. Я б хотів зустрітися з вами після свят, щоб краще познайомитися. Річарде, якщо ви так продовжуватимете, вас чекає гарне майбутнє. Веселих свят! Радий повідомити вам хороші новини.

Я побажав йому веселих свят і поклав слухавку.

— Ти сяеш, — сказала Лора, коли я сів за стіл. — Гарні новини?

— Вони планують у січні опублікувати всі три оповідання, — сказав я. — Всі три, уяви! «Сігніче!»

Ми не святкували з шампанським. Ми навіть не пішли в ресторан. Ми провели вечір удома, тільки вдвох, будували плани на майбутнє. Здавалося, зірки були так близько, що можна було протягнути руку і торкнутися до них. Такі слова, як «журнал «Сігніче», «три оповідання», «чорно-біла фотографія» й «опублікований письменник», кружляли в моїй голові, як карусель, формуючи невидимий ореол слави та безсмертя.

Сьогодні я розумію, що був вражений раптовою зміною, яка сталася в той момент у моєму житті, і що в усіх аспектах я перебільшував своє значення – «Сігніче» – це не «Нью-Йоркер», і авторам видавали не чеки, а безкоштовні примірники. Що я тоді не зрозумів: за ті кілька днів Лора теж змінилася. Коли я озираюся назад, то бачу: вона здавалася віддаленою, завжди була чимось заклопотана і дедалі менше говорила зі мною. Двічі чи тричі я застав, як вона приглушеним голосом розмовляє по телефону, і щоразу вона клала слухавку, щойно помічала мене.

Майже щодня я ходив до дому Вайдера, працював по три-чотири години в бібліотеці, де повільно починав вимальовуватися порядок, і я проводив вечори з Лорою, відмовившись від будь-якої іншої діяльності. Але переважно вона приносила додому роботу, і, згорбившись, сиділа на підлозі посеред книг, купи паперу і ручок, наче шаман, який проводить таємний ритуал. Якщо я правильно пам'ятаю, ми навіть не кохалися. Хоча я вставав дуже рано, здебільшого помічав, що вона вже пішла, не розбудивши мене.

А тоді одного дня в бібліотеці Вайдера я наткнувся на рукопис.

Під полицями навпроти дверей стояла невелика шафка, яку я ніколи раніше не відчиняв. Я шукав якийсь папір, щоб зробити схему остаточного розставлення полиць біля дверей, а саме звідти я починав роботу, тому замість того, щоб спуститися вниз і принести папір із професорового письмового столу, вирішив заглянути в ту шафку. Я відчинив її й знайшов пачку паперу, кілька старих журналів, багато олівців, кулькових ручок і маркерів.

Коли я витягував папір із шафки, він упав й аркуші розлетілися по всій підлозі. Ставши навколішки, щоб їх зібрати, я помітив, що кінчик одного з олівців у шафі, здавалося, врізається у стіну, протикаючи те місце, де дві стінки повинні з'єднуватися між собою. Я нахилився, щоб краще роздивитися, відсунув інші предмети вбік і виявив, що ліва сторона шафки мала фальшиву стінку, за якою був простір розміром із телефонний довідник. І в цій ніші я знайшов пачку паперу в картонній теці.

Я витягнув її та побачив, що на обкладинці немає надпису, котрий би ідентифікував рукопис. Гортаючи його, я помітив: це праця з психіатрії чи з психології, але сторінки з назвою чи автором не виявилися.

Сторінки, здавалося, написані щонайменше двома різними почерками. Деякі з них були

надруковані, інші написані чорним чорнилом і дуже дрібним почерком, а решта – синьою кульковою ручкою іншим почерком, великими нечіткими літерами з нахилом ліворуч. І машинописні, й рукописні сторінки мали виправлення, і подекуди до них були скотчем приклеєні додатки з одного чи двох абзаців.

Я подумав, що це, напевне, чернетка (або одна з чернеток) відомої книги професора Вайдера, про яку мені розповідала Лора, або ж це рукопис старої, вже опублікованої праці.

Швидко прочитавши перші кілька сторінок, що рясніли незнайомими мені науковими термінами, я потім поклав рукопис назад, намагаючись розташувати речі більш-менш так, як їх знайшов.

Мені не хотілося, щоб Вайдер помітив, що я виявив його сховок або рився в його будинку.

Одного разу пополудні я геть забув про час, і спустившись униз, наткнувся на професора, який розмовляв із Дерекком. Дерек пішов, і Вайдер запросив мене залишитися на вечерю. Він був стомлений і здавався похмурим та заклопотаним. Мимохідь він привітав мене з публікацією оповідань, про що він, імовірно, дізнався від Лори, однак не розпитував про це детальніше, хоча я б з радістю розповів. Почався сильний снігопад, і я подумав, що мені було б краще піти, позаяк дороги можуть перекрити, проте не наважився йому відмовити.

– Запросимо Лору приєднатися? – запропонував він. – Ну ж бо, я наполягаю. Якби я знав, що ти ще тут, я би й сам запросив її. Сьогодні ми працювали разом.

Поки він шукав у холодильнику стейки, я пішов у вітальню і зателефонував додому. Лора відповіла майже одразу. Я сказав, що Вайдер запросив нас обох на вечерю.

– Він сам запропонував зателефонувати мені? – пробурчала Лора. – Де він зараз?

– На кухні. А що?

– Річарде, я недобре почуваюся. Погана погода, і я б радила тобі якомога швидше йти додому.

Я не наполягав. Сказав їй, що повернуся, як тільки зможу, і поклав слухавку.

Коли я повернувся до покою, Вайдер здивовано на мене подивився. Він зняв піджак, на ньому був білий фартух із червоною вишивкою на грудях: «Я не знаю, що роблю». Здавалося, він схуд, і кола під очима стали темнішими, ніж раніше. Освітлене різким неоновим кухонним світлом, його обличчя здавалося старшим на десять років, а впевнена манера поведінки того вечора, коли ми зустрілися, здавалося, поступилася місцем майже



зацькованому вигляду.

– Ну, що вона сказала?

– Вона сказала, що їй не хочеться виходити в таку погоду. І...

Він зупинив мене жестом.

– Могла б придумати кращу відмовку.

Вайдер узяв один зі стейків і кинув його назад у холодильник, голосно грюкнувши дверима.

– Жінки можуть сказати, що хворі, не вдаючись у подробиці, хіба не так? Це одна з основних переваг у житті. Спустися-но в погріб і візьми пляшку червоного вина, будь ласка. У нас сумна, самотня парубоча вечеря. Жоден із нас не футбольний фанат, але ми можемо подивитися гру, пиво, відригати, робити все, що повинні робити задоволені чоловіки.

Коли я повернувся з погребка з вином, у великій сковороді вже шкварчали стейки, а Вайдер готував картопляне пюре швидкого приготування. Одне з вікон було відчинене, і вітер задував всередину великі сніжинки, які миттєво танули на теплому повітрі. Я відкрив пляшку вина і, слухаючись його, налив вино в пузату карафку.

Кінець ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию ([http://www.litres.ru/pages/biblio\\_book/?art=23178178&lfm=362673004](http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=23178178&lfm=362673004)) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.

notes

## Примітки

1

Державний вихідний у США. Відзначається щорічно в третій понеділок січня. (Тут і далі прим. пер.)

2

Інша назва «Ірангейт» – один із найбільших політичних скандалів у США.

3

Американський серіал, який транслюється з 1987 року і до сьогодні.

4

Натяк на «Ку-клукс-клан» – терористичну расистську організацію.